

***ADVISORY COMMITTEE ON THE
FRAMEWORK CONVENTION FOR THE
PROTECTION OF NATIONAL MINORITIES***

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Strasbourg, 30 May 2016

GVT/COM/IV(2016)001
/Croatian language version/

**Comments of the Government of Croatia on the Fourth Opinion of the Advisory
Committee on the implementation of the Framework Convention for the Protection of
National Minorities by Croatia**

(received on 30 May 2016)

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

**OČITOVANJE NA ČETVRTO MIŠLJENJE SAVJETODAVNOG ODBORA VIJEĆA
EUROPE O PROVEDBI OKVIRNE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU NACIONALNIH
MANJINA OD STRANE REPUBLIKE HRVATSKE**

Zagreb, svibanj 2016.

UVOD

Vlada Republike Hrvatske pozdravlja Četvrto mišljenje Savjetodavnog odbora Vijeća Europe o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina koje je prezentirano u Strasbourgu 18. studenog 2015. i kojim je izvršena evaluacija Četvrtog izvješća Republike Hrvatske sukladno preuzetim obvezama iz Okvirne konvencije. Ujedno, Vlada Republike Hrvatske zahvaljuje Savjetodavnom odboru na prepoznavanju napora koji su učinjeni kako bi se ispoštovale odredbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i ostalih relevantnih zakona kojima se uređuju prava nacionalnih manjina.

Nastavljajući konstruktivan pristup procesu praćenja provedbe predviđenog Okvirnom konvencijom, Vlada Republike Hrvatske nastojala je pružiti sve potrebne informacije Savjetodavnom odboru Vijeća Europe tijekom posjeta članova Savjetodavnog odbora Hrvatskoj u srpnju 2015. godine te su organizirani sastanci s predstavnicima nadležnih tijela u čijem je djelokrugu provedba Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina.

Ulaskom u Europsku uniju Republika Hrvatska se obvezala na poštivanje i zaštitu ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, te je nastavila kontinuirano unaprjeđivati svoj institucionalni i zakonodavni okvir u tom području, nastojeći maksimalno uvažavati mišljenja pripadnika nacionalnih manjina.

Provođenje Ustavnog zakona predstavlja ujedno i provedbu obveza iz međunarodnih ugovora, kojih je Republika Hrvatska stranka, u prvom redu Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kao stručna služba Vlade Republike Hrvatske, svake godine organizira seminare o provedbi Okvirne konvencije, a posljednji takav seminar održan je 3. svibnja 2016. godine u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine. Na seminaru je bilo riječi o preporukama Savjetodavnog odbora VE na Četvrto izvješće RH o provedbi Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina. Seminar je organiziran s ciljem da se potakne javna rasprava o provedbi navedene Konvencije, a s obzirom na aktualna događanja posebno se govorilo o pravu nacionalnih manjina na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma, koje se jamči Okvirnom konvencijom za zaštitu nacionalnih manjina te Europskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima, kao obvezujućim dokumentima. O tome su, uz zastupnike nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru, govorili i stručnjaci Vijeća Europe napominjući da se opseg primjene prava na uporabu jezika i pisma nacionalnih manjina ne može sužavati, jer se Republika Hrvatska kao stranka Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina i Europske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, obvezala na poštivanje i promicanje tih prava.

Ured je organizator i niza skupova, okruglih stolova i seminara na kojima kroz sudjelovanje predstavnika nacionalnih manjina dolazi do novih smjernica za unaprjeđenje prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Provođenje Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina znatno je pridonijelo unaprjeđenju ostvarivanja prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj te će Vlada Republike Hrvatske i dalje nastaviti podupirati provođenje tog međunarodno obvezujućeg dokumenta. Važno je napomenuti da su, pored provedbe međunarodnih sporazuma kojih je Republika Hrvatska stranka, za unaprjeđenje prava nacionalnih manjina važni i brojni bilateralni ugovori koje je Hrvatska sklopila o zaštiti prava nacionalnih manjina.

U prethodnom je razdoblju doneseno nekoliko strateških dokumenata, važećih za naredno višegodišnje razdoblje. Među najznačajnijim su Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava za trogodišnje razdoblje od 2013.-2016. U zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina osobitu važnost zauzima i Zakon o suzbijanju diskriminacije. Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina nositelj je projekta pod nazivom "Izrada nacrtu novog Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2015. do 2020. godine". Više o projektu bit će riječi u poglavlju uz članak 4. Konvencije (paragraf 21).

O napretku u ostvarivanju programa nacionalnih manjina koji su u funkciji zaštite i promicanja kulturnog i nacionalnog identiteta pokazuju i podaci o sredstvima koja se za potrebe nacionalnih manjina izdvajaju u Državnom proračunu Republike Hrvatske. U provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, Vlada Republike Hrvatske je i tijekom 2014. godine poduzimala brojne aktivnosti u cilju što potpunijeg ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina te je u tu svrhu utrošeno ukupno 144.360.358,26 kuna, što iznosi više nego u prethodnoj godini, unatoč smanjenim proračunskim sredstvima.

Naglašavamo da se Republika Hrvatska obvezala na poštivanje temeljnih ljudskih prava i sloboda, vladavinu prava i zaštitu prava svih svojih građana sukladno najvišim vrednotama svog ustavnog i međunarodnog pravnog poretka. Budući da su zaštita i razvoj manjinskih prava i međuetnička tolerancija važna pretpostavka stabilnosti, demokratizacije i napretka svakog društva, i u narednom razdoblju poduzimat će se brojne aktivnosti s ciljem promicanja manjinskih prava.

Očitovanja i komentari Vlade Republike Hrvatske na ocjene Savjetodavnog odbora u odnosu na Dio I., Dio II. i Dio III. Četvrtog mišljenja Savjetodavnog odbora VE o primjeni Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina od strane Republike Hrvatske

POGLAVLJE 1.

GLAVNI ZAKLJUČCI

Opći pregled trenutačne situacije

Unatoč konstataciji Savjetodavnog odbora da se tijekom izvještajnog razdoblja pogoršala opća atmosfera prema manjinama, ističemo da je Republika Hrvatska ustrajna u namjeri unaprjeđenja međuetničkog dijaloga te da odlučno inzistira na dosljednoj i punoj primjeni propisa kojima su nacionalnim manjinama zajamčena njihova prava.

Pojedinačni incidenti govora mržnje prisutni u javnom prostoru, kako u medijima tako i u političkom diskursu, nastoje se suzbiti kontinuiranim djelovanjem na promicanju svijesti o neprihvatljivosti takve retorike i o dostupnosti pravnih sredstava protiv govora mržnje koji građanima stoje na raspolaganju.

Vezano za konstataciju i zabrinutost Savjetodavnog odbora da je tijekom službenog obilježavanja vojne operacije „Oluja“ u kolovozu 2015. godine proslava pobjede bila prioritet nad sjećanjem na brojne civilne žrtve usprkos činjenici da je Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju ranije presudio da su „hrvatske vojne snage i specijalna policija počinile djela ubojstva, okrutnog postupanja, nehumanog postupanja, uništenja, pljačke, progona i deportacije... tijekom masovnog i sustavnog napada na srpsko civilno stanovništvo na području Krajine“, ističemo činjenicu da su svrha i cilj akcije „Oluja“ bili oslobađanje okupiranoga hrvatskog teritorija i uspostava ustavno-pravnog poretka Republike Hrvatske na prostoru koji se pod okupacijom nalazio pune četiri godine. Na okupiranom su području srpske paravojsne snage i snage Jugoslavenske narodne armije provodile velikosrpsku osvajačku i zločinačku politiku Slobodana Miloševića, etnički čisteći okupirane prostore od hrvatskog i drugog nesrpskog stanovništva. Međunarodni kazneni sud za bivšu Jugoslaviju, kojeg citira Savjetodavni odbor, izričito je u predmetima *Tužitelj protiv Babić* i *Tužitelj protiv Martića* potvrdio gore navedeno pravomoćnim osuđujućim presudama. Isti sud je u predmetu *Tužitelj protiv Gotovine i dr.* koji se bavio vojnom operacijom „Oluja“ pravomoćno oslobodio hrvatske generale. Republika Hrvatska ne negira da su tijekom i neposredno nakon operacija „Oluja“ navedeni zločini počinjeni, a žaljenje za svim žrtvama izrazili su i hrvatski dužnosnici tijekom službene proslave 2015. godine. Smatramo da je pravo svake države slaviti legitimno oslobađanje svojeg nelegalno okupiranog teritorija uz isticanje pijeteta prema svim žrtvama, što Republika Hrvatska i čini.

Ocjena poduzetih mjera u vezi provedbe preporuka za hitno djelovanje iz trećeg kruga praćenja provedbe

Vezano za mjere koje su poduzete u području stambenog zbrinjavanja, odnosno za preporuku 26. Mišljenja Savjetodavnog odbora koja se odnosi na povećanje napora usmjerenog ka bržem i potpunom rješavanju preostalih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje i obnovu i omogućavanje korisnicima programa stambenog zbrinjavanja u gradovima realistične i pravedne prilike za otkup dodijeljenih stanova, naglašavamo da Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje

ubrzano rješava zahtjeve za povratkom i obnovom privatne imovine te nastavlja ulagati napor za donošenjem odluka kojima bi se osigurali povoljniji uvjeti otkupa za korisnike stambenog zbrinjavanja u gradovima koji do sada nisu bili uspješni. Napominjemo da će se u tom cilju nastaviti sadržajna suradnja Državnog ureda sa UNHCR-om, koja u svojoj osnovi ima pristup novom konceptu povratka prema kome se podržavaju sve mogućnosti rješavanja izbjegličkih pitanja u njihovoj otvorenosti i međusobnoj povezanosti.

Prema službenim podacima Državnog ureda iz ožujka 2016. godine preostalo je još riješiti 3.082 zahtjeva bivših nositelja stanarskih prava. Od pristiglih 5.505 zahtjeva riješeno je 2.423 zahtjeva bivših nositelja stanarskih prava. Napomenimo da je odbor pohvalio izvješća o tome da je postupak rješavanja predmeta u 2015. godini ubrzan, no isto tako primijetio da je u lipnju 2015. godine preostalo još 3.900 neriješenih zahtjeva bivših nositelja stanarskog prava.

Jedan od novih koncepata koje Državni ured primjenjuje u radu tiče se odabira terenskih suradnika za rad na provedbi Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja, uključivanjem nezaposlenih mladih ljudi koji su poduzimali inicijative i primijenili praktičnost u djelovanju u području ljudskih prava i humanitarnih pitanja, primjerice pri pomoći stanovništvu nakon katastrofalnih poplava, radu sa izbjeglicama iz Bliskog i Srednjeg istoka, volontiranju u Crvenom križu ili radu na istraživanjima u „Documenti – Centru za suočavanje s prošlošću“.

Javni poziv u okviru Regionalnog programa stambenog zbrinjavanja je vezan uz Memorandum o razumijevanju, zaključen između Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine te Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje u kojem se, u bitnome, dvije strane usuglašavaju po pitanju obavljanja potrebnih procedura u svrhu stambenog zbrinjavanja ratom pogođenih osoba. Sve spomenute radnje obavljaju se u svrhu dogovorene suradnje između Bosne i Hercegovine, Republike Crne Gore, Republike Hrvatske i Republike Srbije.

U odnosu na konstataciju Savjetodavnog odbora iz točke 6. Mišljenja, o tome da Kazneni zakon „sadrži tri odredbe vezane uz zločin iz mržnje“ (članak 87., 125. i 325. Kaznenog zakona), ističemo da kazneno zakonodavstvo Republike Hrvatske, uz kaznena djela zločin iz mržnje, povredu ravnopravnosti i javno poticanje na nasilje i mržnju, propisuje i niz kaznenih djela s motivom mržnje, kao kvalifikatornom okolnosti, a o statistici prijavljenih slučajeva zločina iz mržnje i praksi sudova u navedenim predmetima, kao i mjerama koje Republika Hrvatska poduzima u ovom području, više će riječi biti u očitovanju na preporuku 50. u poglavlju koje se odnosi na zaštitu od govora mržnje.

Što se tiče konstatacije iz točke 7. Mišljenja, o podzastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u javnoj upravi i pravosuđu, očitovanje o tome nalazi se uz članak 4. Okvirne konvencije (paragraph 31.), vezano za zastupljenost u pravosudnim tijelima, i članak 15. Okvirne konvencije (paragraph 91.), vezano za zastupljenost u tijelima državne uprave.

Ocjena poduzetih mjera za provedbu daljnjih preporuka iz trećeg kruga praćenja provedbe

Vezano za konstataciju Savjetodavnog odbora iz točke 8. Mišljenja da je stjecanje državljanstva ili dvojnog državljanstva još uvijek znatno teže za pripadnike nacionalnih manjina nego za osobe koje se smatraju etničkim Hrvatima, držimo da odredba članka 16. Zakona o hrvatskom državljanstvu, kojom je propisano stjecanje hrvatskog državljanstva pripadnika hrvatskog naroda koji nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, ne predstavlja diskriminaciju po osnovi nacionalnog podrijetla. Naime, članak 16. Zakona o hrvatskom

državljanstvu propisuje samo jednu od više posebnih osnova za primitak stranca u hrvatsko državljanstvo pod povoljnijim uvjetima. Riječ je o primitku u hrvatsko državljanstvo u cilju potpore očuvanju jezičnog i kulturnog identiteta pripadnika hrvatskog naroda na području države u kojoj imaju prebivalište, sukladno ustavnoj obvezi Republike Hrvatske.

Uz navedeno, u odnosu na članak 8. Zakona o hrvatskom državljanstvu, kojim je propisan redoviti način stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem, člankom 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine, broj 130/11), povratnicima u Republiku Hrvatsku omogućeno je stjecanje hrvatskog državljanstva po povoljnijim uvjetima, što je i navedeno u točki 23. predmetnog mišljenja. Sukladno istom članku, osobama koje su na dan 8. listopada 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj, priznata je potrebna duljina trajanja boravka u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva, uz uvjet da u Republici Hrvatskoj imaju odobren stalni boravak. Također, hrvatsko državljanstvo, pod povoljnijim uvjetima, mogu steći, neovisno o nacionalnoj pripadnosti, osobe rođene u Republici Hrvatskoj, za koje se ne traži poznavanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma, niti boravak u trajanju od osam godina, već odobreni stalni boravak. Za osobe u braku s hrvatskom državljaninom, ne traži se niti otpust iz stranog državljanstva.

Kako je i navedeno u Mišljenju Savjetodavnog odbora, s ciljem poboljšanja životnih uvjeta Roma i njihov pristup pravima, i dalje se poduzimaju značajni naponi kroz mnogobrojne različite programe i projekte, a poseban se napor ulaže u obrazovanje romske djece, osiguranjem predškolskog obrazovanja, nastojanjem za što većim uključivanjem u osnovnoškolsko i srednjoškolsko obrazovanje, smanjenjem trenda napuštanja školovanja itd. O postignutim rezultatima na tom području i mjerama koje Republika Hrvatska poduzima detaljno će se izlagati u drugom poglavlju uz članak 12. Konvencije.

U postizanju poboljšanja položaja pripadnika romske nacionalne manjine, tijela vlasti, kako na središnjoj tako i na lokalnoj razini, i dalje pokazuju spremnost za savjetovanje i koordinaciju sa svim relevantnim dionicima, a poglavito s predstavnicima samih Roma.

U vezi točke 9. mišljenja, u kojoj se spominje izbijanje prosvjeda protiv uvođenja ćiriličnih natpisa na javne zgrade u gradu Vukovaru, ističemo da su tijela državne vlasti iskazala jasnu osudu takvih ekscesa, te su ocijenila neprihvatljivim govor mržnje usmjeren na pripadnike srpske nacionalne manjine i nedostatak podrške za ostvarivanje njihovih zakonom zajamčenih prava.

Nastavno na događaje u Vukovaru, Ministarstvo uprave poduzelo je značajne daljnje napore kako bi jedinice lokalne samouprave osigurale primjenu važećeg nacionalnog zakonodavstva vezanog uz uporabu jezika i pisama nacionalnih manjina.

Podizanje svijesti o pravima nacionalnih manjina, uključujući i pravo na postavljanje oznaka na jeziku i pismu nacionalne manjine na lokalnoj razini, planira se postići i kroz provedbu projekta IPA TAIB 2012 „Potpora učinkovitoj provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina“.

POGLAVLJE 2.

ZAKLJUČCI PO POJEDINIM ČLANCIMA KONVENCIJE

Napomena: Daju se očitovanja samo na ona pitanja koja nisu obrađena u prethodnom dijelu.

Članak 3. Okvirne konvencije

Opseg primjene

Paragraf 11.

Nastavno na poziv Savjetodavnog odbora tijelima vlasti da u vezi ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina koji nemaju državljanstvo primjenjuju fleksibilni pristup, ističemo da je jedini kriterij za primitak u hrvatsko državljanstvo ispunjenje propisanih zakonskih pretpostavki, neovisno o nacionalnom ili drugom podrijetlu osobe.

Popis stanovništva

Paragraf 15.

U vezi s pozivom Savjetodavnog odbora upućenog tijelima vlasti da čvrsto osiguraju ostvarenje prava na slobodno izjašnjavanje, uključujući i na izjašnjavanje o višestrukim pripadnostima, ističemo da je načelo slobodnog opredjeljivanja glede izražavanja nacionalne pripadnosti zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske, kao i Ustavnim zakonom o pravima nacionalnih manjina u kojem je propisano da svaki državljanin Republike Hrvatske ima pravo slobodno se izjasniti da je pripadnik neke nacionalne manjine.

Budući da je pravo na izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti strogo osobno pravo, Kazneni zakon u članku 126. stavku 1. propisuje da će se kazniti svatko tko pripadniku nacionalne manjine uskratiti ili ograničiti pravo na slobodu izražavanja nacionalne pripadnosti ili na kulturnu autonomiju.

Zakonom o Popisu stanovništva, kućanstava i stanova u Republici Hrvatskoj 2011. (Narodne novine, broj 92/10) propisano je da se na pitanja o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti osobe mogu slobodno izjasniti (članak 7. stavak 2. Zakona), te da pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo dobiti na uvid ogleadne primjerke Popisnice i Upitnika za kućanstvo i stan na jeziku i pismu nacionalne manjine kojoj pripadaju (članak 8., stavak 2. Zakona).

U gradovima i općinama u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina omogućeno je da udio popisivača pripadnika nacionalnih manjina bude u skladu s njihovim udjelom u broju stanovnika određenog grada ili općine.

U odnosu na uočene „nepravilnosti koje su najviše pogodile predstavnike srpske i romske manjine“, odnosno prijave da su neki popisivači sugerirali da se naznači pripadnost manjini, a u nekim područjima nije bilo dovoljno upitnika prevedenih na manjinski jezik, za pretpostaviti je da je riječ o izoliranim slučajevima i neinformiranosti građana pripadnika nacionalnih manjina jer Savjetodavni odbor „sa zadovoljstvom primjećuje da je Zavod za statistiku odmah i primjereno djelovao kako bi ispravio takve nepravilnosti“.

Naime, osnovni popisni upitnici (Popisnica i Upitnik za kućanstvo i stan) prevedeni su na jezike svih nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj. Također, upitnici su se mogli ispisati na zahtjev popisnih centara odnosno upitnici su mogli biti preuzeti s internetskih stranica Državnog zavoda za statistiku. Također, popisivačima su bile dostupne knjižice s prijevodom popisnih obrazaca na jezike nacionalnih manjina koje je prema potrebi koristio prilikom njihova popisivanja.

Državni zavod za statistiku će, uvažavajući preporuke Savjetodavnog odbora, učiniti dodatne napore vezano za unaprjeđenje načina prikupljanja podataka Popisa stanovništva (primjerice samopopisivanje putem interneta, dodavanje određenih modaliteta unutar pojedinih varijabli i sl.) te, sukladno Preporukama za Popis stanovništva 2020. (UN/EUROSTAT), ostavljanje mogućnosti tzv. otvorenih odgovora na pitanja o narodnosti, vjeri i materinskom jeziku.

Paragraf 16.

Vezano za preporuku kojim Odbor poziva na blisku suradnju s predstavnicima nacionalnih manjina prilikom analize rezultata popisa stanovništva iz 2011. godine, a s obzirom na činjenicu da ostvarenje manjinskih prava ovisi o pragovima koji su utvrđeni popisom stanovništva, Državni zavod za statistiku će učiniti daljnje napore na unaprjeđenje suradnje s predstavnicima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj tijekom sljedećeg Popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2021. godine.

Članak 4. Okvirne konvencije

Pravni i institucionalni okvir za promicanje jednakosti pristupa ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina

Paragraf 20.

S obzirom na preporuku za povećanjem podrške aktivnostima Ureda pučkog pravobranitelja u pogledu osiguranja dostatnih ljudskih i financijskih resursa i promptne primjene preporuka te institucije, ističemo da je u posljednjih nekoliko godina došlo do značajnog širenja ovlasti i jačanja uloge Ureda. Rezultat toga je i veća dostupnost Ureda građanima, o čemu govori i rekordan broj zaprimljenih predmeta tijekom 2015. godine. Kako se navodi u Izvješću pučke pravobraniteljice za 2015. godinu, tome je pridonijelo i otvaranje područnih ureda, kao i intenziviranje komunikacije s javnošću. Tako su krajem 2014. godine s radom započeli Područni ured pučke pravobraniteljice u Osijeku i u Rijeci, a u rujnu 2015. godine i Područni ured u Splitu. Time je završen projekt uspostave mreže područnih ureda koji su smješteni u gradskim centrima, opremljeni i namješteni te informacijski povezani s uredom u Zagrebu.

U protekle dvije godine, djelovanje Ureda u odnosu na unutarnje ustrojstvo bilo je usmjereno prema tri cilja: jačanju kapaciteta nužnih za obavljanje svih ovlasti institucije, uspostavi mreže područnih ureda kako bi se povećala dostupnost građanima te izgradnji novog informacijskog sustava kojim će se učinkovito upravljati spisima i pratiti poslovni procesi. Što se tiče ljudskih potencijala, za to je vrijeme u Uredu zaposleno novih 12 službenika, pri čemu je osam službenika prešlo iz drugih državnih institucija. Od 43 službenika i namještenika, 36 je visoke, dvoje više i pet srednje stručne spreme. Program stručnog osposobljavanja bez zasnivanja radnog odnosa do srpnja 2015. je završilo četiri polaznika, a nakon toga je primljeno 11 novih, od kojih se troje stručno usavršava u područnim uredima.

Pučki pravobranitelj je institucija koja, osim tradicionalne ombudsmanske funkcije, obavlja i poslove središnjeg tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije, Nacionalnog preventivnog mehanizma te zaštite i promocije ljudskih prava u skladu s obavezama koje proizlaze iz statusa A UN-a. U skladu s tim, u 2015. godini proračunska sredstva dodijeljena Uredu su povećana i to je povećanje zadovoljilo osnovne preduvjete za normalno funkcioniranje Ureda.

Tijekom 2015. razvijan je i novi sustav upravljanja predmetima. Osim same uspostave nove aplikacije i nabave informatičke opreme, razvoj informacijskog sustava zahtijevao je i promjenu internih dokumenata i poslovnih procesa.

Diljem Hrvatske održano je niz sastanaka s policijskim upravama, strukovnim tijelima, ustanovama i udrugama o zakonodavnim okvirima, dobrim praksama, uklanjanju nedostataka i operativnoj suradnji. Nastavljeno je i širenje svijesti o diskriminaciji i informiranju građana, poslodavaca i mnogih drugih ključnih dionika o tome kako mogu prepoznati i/ili spriječiti diskriminaciju, a tome je pridonijela Antidiskriminacijska telefonska linija Ureda, jedina u Hrvatskoj specijalizirana za problem diskriminacije, putem koje se samo prošle godine Uredu obratilo 167 građana.

Vežano za izvršenje preporuka pučke pravobraniteljice upućenih nadležnim tijelima, napominjemo da je Izvješće o provedbi preporuka pučke pravobraniteljice za 2014. godinu u postupku usvajanja pred Vladom Republike Hrvatske.

Paragraf 21.

Vežano za preporuku tijelima vlasti da ciljanim edukacija proaktivno proširuju svijest sudstva i društva u cjelini o standardima suzbijanja diskriminacije, kako bi ohrabрили pogodne pojedince na uporabu pravnih sredstava koja im stoje na raspolaganju, naglašavamo da je, sukladno podacima Ureda pučke pravobraniteljice, kao središnjeg tijela za suzbijanje diskriminacije, broj pritužbi na diskriminaciju u blagom porastu, koja činjenica može upućivati na zaključak da su građani bolje informirani o tome što diskriminacija jest i kako se od nje mogu zaštititi. Tome svakako doprinosi i propisana dužnost tijela državne uprave da na svojim službenim internetskim stranicama objave informaciju o mogućnosti obraćanja pučkom pravobranitelju.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina svojim redovnim aktivnostima pruža potporu provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije. U tom smislu, Ured je tijekom 2015. godine održao niz edukacija za državne službenike/ce vežano za prevenciju i suzbijanje diskriminacije i to u okviru redovnih edukacija kroz program Državne škole za javnu upravu odnosno u okviru projektnih aktivnosti. Ured također sudjeluje u pripremi, izradi i provođenju radionica za državne službenike na temu suzbijanja diskriminacije u okviru tzv. ex ante uvjeta za provođenje projekata iz EU fondova. U 2015. godini izrađen je obrazovni materijal, dok će se s provođenjem radionica započeti u prvoj polovici 2016. godine. Radionice su osmišljene u suradnji s Ministarstvom regionalnog razvoja i fondova EU, a u njima, uz Ured, sudjeluju i predstavnici Ureda za ravnopravnost spolova, Ministarstva socijalne politike i mladih, Ministarstva poljoprivrede i Ureda pučke pravobraniteljice.

Također, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je inicirao izradu novog strateškog dokumenta za suzbijanje diskriminacije te je u suradnji s Uredom pučkog pravobranitelja u okviru Programa Zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost (PROGRESS) provodio projekt pod nazivom „Izrada Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije“. Projekt se provodio u razoblju od 12 mjeseci, odnosno od 1. rujna 2014.

godine do 1. rujna 2015. godine, a njegova planirana vrijednost iznosila je 119.655,00 eura. U okviru projekta izrađen je nacrt Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije, kao i pripadajući Akcijski plan za razdoblje od 2015. do 2017. godine, a u izradi su, osim Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Ureda pučkog pravobranitelja, sudjelovali svi relevantni dionici iz redova tijela državne uprave, regionalne i lokalne samouprave, znanstvene i akademske zajednice, te organizacija civilnoga društva. U pripremi dokumenta korištene su stručne analize, podaci državnih tijela, izvješća institucija za ljudska prava i organizacija civilnog društva te su u obzir uzete preporuke relevantnih međunarodnih tijela upućene Republici Hrvatskoj.

Tijekom provedbe projektnih aktivnosti održan je niz konferencija i seminara te je velik dio hrvatske stručne javnosti upoznat s izradom dokumenta. Uz sam strateški dokument i pripadajući Akcijski plan, u okviru projekta dodatno su izrađene i smjernice za provoditelje Nacionalnog plana borbe protiv diskriminacije pod nazivom „Antidiskriminacija - korak po korak“ koje razrađuju upravljanje provedbom Nacionalnog plana, koordinaciju rada provoditelja, praćenje i vrednovanje učinka, izvještavanje te komuniciranje napretka. Novi Nacionalni plan izrađen je na izazovima s kojima su se nadležna tijela susretala prilikom provođenja Zakona o suzbijanju diskriminacije te će i dalje poticati provedbu različitih mjera usmjerenih na borbu protiv diskriminacije, pokrivajući tako sva značajna široka područja iz života definiranih navedenim Zakonom (poput rada i radnih uvjeta, obrazovanja, znanosti i sporta, socijalne sigurnosti, zaštite zdravlja, pravosuđa i uprave, stanovanja, javnog informiranja i medija, pristupa dobrima i uslugama te pružanju istih, članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnoga društva, političkim strankama ili bilo kojim drugim organizacijama te sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu). Također, Nacionalni plan je strukturiran u skladu sa Zakonom o suzbijanju diskriminacije te će pokriti sve osnove iz EU direktiva (rasu, vjeru, invaliditet, dob i seksualnu orijentaciju). Nacrt dokumenta je trenutno u pripremi za usvajanje od strane Vlade Republike Hrvatske.

Vežano za financiranje projekata organizacija civilnoga društva, Ured je temeljem Odluke o dodjeli bespovratnih sredstava za provedbu projekata udruga u području zaštite, poštivanja i promicanja ljudskih prava za 2015. godinu, dodijelio ukupno 35.000,00 kn za prioritarno područje suzbijanje diskriminacije i zločina iz mržnje, posebice prema pripadnicima nacionalnih manjina.

Vežano za edukacije pravosudnih dužnosnika i službenika, Pravosudna akademija, kao ustanova koja za cilj ima omogućiti uvjete za provedbu inicijalnih programa za vježbenike u pravosudnim tijelima i za kandidate za suce i zamjenike državnih odvjetnika (program Državna škola za pravosudne dužnosnike), omogućuje stalno stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika, savjetnika i vježbenika u pravosudnim tijelima te drugih službenika u pravosuđu.

Tako je u 2015. godini na temu suzbijanja diskriminacije, vežano uz temu sprečavanja diskriminacije transrodnih osoba, održan okrugli stol za suce. U 2014. godini nastavile su se održavati radionice i okrugli stolovi za suce i državne odvjetnike na temu Zakona o suzbijanju diskriminacije. Također je održan i niz seminara i drugih vrsta edukacija kroz međunarodnu suradnju s ERA-om na temu suzbijanja diskriminacije i srodnih tema.

Pravosudna akademija je svjesna važnosti edukacije pravosudnih dužnosnika i službenika o suzbijanju diskriminacije te će prilikom planiranja edukacije voditi računa i o Četvrtom mišljenju o Hrvatskoj Savjetodavnog odbora i njegovim preporukama.

U odnosu na istaknuti problem nedovoljne dostupnosti besplatne pravne pomoći za članove društva u najnepovoljnijem položaju, navodimo da su reformom sustava besplatne pravne pomoći, tj. novim Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, koji je stupio na snagu 1. siječnja 2014. godine, usvojena nova zakonska rješenja koja za cilj imaju rasterećenje postojećeg sudskog i administrativnog sustava. Navedeno znači sustavno uključivanje udruga civilnog društva, pravnih klinika i tijela državne uprave u sustav primarne pravne pomoći i pravnog savjetovanja, čime je povećana teritorijalna dostupnost stručne pravne pomoći. Novim načinom financiranja primarne pravne pomoći u vidu projektnog financiranja programa organizacija civilnog društva koje se bave pružanjem pravne pomoći građanima i pravnih klinika omogućen je konstruktivniji i aktivniji razvoj sustava pravne pomoći, jer je promjena u načinu financiranja primarne pravne pomoći za rezultat imala aktivnije uključivanje nevladinih organizacija u sustav besplatne pravne pomoći u Republici Hrvatskoj. Također, takvim pristupom se i postupak ostvarivanja prava na primarnu pravnu pomoć maksimalno pojednostavio, jer je napušten složen administrativni postupak odobravanja primarne pravne pomoći. Kako se udruge kao ovlaštene pružatelje bave i područjem zaštite prava od diskriminatornog ponašanja, napominjemo da su i te aktivnosti posebno vrednovane i uzete u obzir prilikom odobravanja prijavljenih projekata za pružanje primarne pravne pomoći. Dakle, sustav primarne pravne pomoći je uspostavljen i funkcionira, a za eventualno njegovo proširenje u smislu povećanja dostupnosti pružatelja primarne pravne pomoći ovisi o sredstvima koja su osigurana u državnom proračunu.

U odnosu na navode da u slučaju gubitka spora stranka u postupku snosi i troškove protivne stranke, bitno je istaknuti kako je navedeno zakonsko uređenje jednako za sve stranke bez obzira na nacionalnu, vjersku, spolnu ili bilo koju drugu pripadnost, odnosno da ovakvo rješenje ne diskriminira nacionalne manjine po bilo kojoj osnovi.

Nacionalni preventivni projekt „Živim život bez nasilja“ provodi se od 2010. godine. Navedeni projekt provodi Ministarstvo unutarnjih poslova u partnerstvu s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i sporta te u suradnji s organizacijama civilnog društva (Udrugom mladih „Status M“ i udrugom „Riječi/Prave/Predstave“) i uz aktivno uključivanje društveno odgovornih javnih osoba. Projekt se sastoji od ukupno 3 komponente (1. Komponenta: b „Interaktivna radionica“, 2. Komponenta: „Umjetničko-edukativni program“ i 3. komponenta: „Interaktivna parlaonica“) od kojih se sve tri provode tijekom iste školske godine u odgojno obrazovnim ustanovama na području svih županija Republike Hrvatske.

Projekt je ciljano usmjeren na prevenciju nasilja u obitelji, nasilja nad ženama i nasilja među mladima uz nezaobilazno osnaživanje ciljane skupine, učenika 7. i 8. razreda, u smislu odabira pozitivnih društvenih vrijednosti među kojima se posebno ističu nediskriminacija, nenasilje i tolerancija. Tijekom školske godine 2014./2015. projektom je obuhvaćeno ukupno 35 osnovnih škola iz svih županija, a u sklopu njega upriličena je i svečana projekcija namjensko-edukativnog filma „Živim život bez nasilja“ također u svih županijama.

Projektom je aktivnostima i promocijom namjensko-edukativnog filma 2014./2015. obuhvaćeno oko 10 000 djece, a dio kojih su i učenici romske nacionalne manjine.

Osobe bez državljanstva i povratnici pripadnici nacionalnih manjina

Paragraf 25.

Vezano za preporuku koja se tiče rješavanja pravnog statusa kontinuirano visokog broja osoba bez državljanstva, kroz blisku suradnju s UNHCR-om i predstavnicima pogođenih zajednica,

navodimo da se, u cilju poduzimanja mjera za poboljšanje uvjeta života romske nacionalne manjine, zahtjevi pripadnika romske nacionalne manjine za stjecanje hrvatskog državljanstva rješavanju prioritetno te se istima kontinuirano pruža potrebna pravna pomoć. Ukoliko osobe de facto nemaju reguliran pravni status u državi svog rođenja, samim time ne znači da su osobe bez državljanstva, te se navedene osobe upućuju nadležnim inozemnim tijelima radi ostvarivanja svojih prava. Također, ukoliko se kao prethodno pitanje u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva javi potreba naknadnog upisa osobe u maticu rođenih u Republici Hrvatskoj, Ministarstvo unutarnjih poslova redovito kontaktira i surađuje s nadležnim matičnim uredima u uredima državne uprave.

U svrhu educiranja i pomoći u ostvarivanju statusnih pitanja, ostvarena je suradnja s predstavnicima romskih i drugih nacionalnih manjina, kao i suradnja s UNHCR-om, koja će se i nadalje nastaviti. Međutim, u svakom pojedinom zahtjevu za stjecanje hrvatskog državljanstva, neovisno o nacionalnoj pripadnosti podnositelja zahtjeva, utvrđuje se ispunjenje pretpostavki propisanih Zakonom o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine, broj 53/91, 28/92, 113/93, 130/11 i 110/15), vezanih uz vrstu i trajanje propisanog boravka, poštivanje pravnog poretka Republike Hrvatske i drugih pretpostavki, koje moraju biti ispunjene da bi primitak u hrvatsko državljanstvo bio moguć.

U vezi dijela preporuke koja se tiče stjecanja hrvatskog državljanstva pripadnika nacionalnih manjina bez diskriminacije po osnovi njihova etniciteta, detaljno očitovanje je dano u I. poglavlju, kod ocjena poduzetih mjera za provedbu daljnjih preporuka iz trećeg kruga praćenja provedbe.

Jednakost pristupa pravosuđu za pripadnike nacionalnih manjina

Paragraf 30.

U vezi preporuke koja se odnosi na rješavanje nejednakosti koje pripadnici nacionalnih manjina doživljavaju u pogledu njihovog pristupa pravosuđu, posebice što se tiče priznanja statusa i prava svih civilnih žrtava rata, ističemo da je Republika Hrvatska predana istraživanju, procesuiranju i kažnjavanju svih ratnih zločina bez obzira na nacionalnu pripadnost počinitelja i nalogodavca, te da je poduzela brojne konkretne mjere kako bi se osigurao integritet, nepristranost i učinkovitost kaznenog postupka. Kazneni progon za ratne zločine poduzima se na temelju jasnih i objektivnih kriterija, isključivo po načelu legaliteta, dakle bez obzira na to tko je počinitelj, a tko žrtva. Važno je napomenuti da državno odvjetništvo svoje statistike ratnih zločina ne vodi prema nacionalnosti ni počinitelja niti nacionalnosti žrtava. Unatoč toj činjenici, upravo zbog mnogobrojnih prigovora da se procesuiraju samo pripadnici srpske nacionalnosti, izdvojeni su statistički podaci o procesuiranju pripadnika hrvatskih vojnih i policijskih snaga.

Nadalje, nepristranost je osigurana zakonodavnim okvirom koji određuje četiri specijalizirana suda za ratne zločine, čime su suđenja izmještena s lokalnih sudova kako bi se izbjegli možebitni pritisci okoline. Na isti su način organizirana i tužiteljstva te policijske uprave, te je time osigurana specijalizacija za postupanje u ratnim zločinima. Radi osiguranja ujednačenog postupanja u svim predmetima, državno je odvjetništvo dalo tužiteljima posebne smjernice (naputak) s ciljem postavljanja standarda u postupanju u utvrđivanju tko je počinio zločin te koje je to djelo koje se progona kao ratni zločin i koji su dokazi nužni za podizanje optužnice zbog ratnog zločina, čime je osigurana nužnost jedinstvene primjene standarda za progon ratnih zločina.

Vezano za navod da se služba u „obrani domovine“ još uvijek navodno smatra olakotnom okolnošću pri počinjenju ratnih zločina od strane hrvatskih vojnih postrojbi, napominjemo da su u prošlosti sudovi u Republici Hrvatskoj uzimali u obzir kao olakotnu okolnost činjenicu da su okrivljenici sudionici Domovinskog rata, ali ne uvijek i ne bezrezervno, već to ovisi o ostalim okolnostima odlučnim za izbor vrste i mjere kaznenopravne sankcije. Iako se činjenica sudjelovanja u Domovinskom ratu cijeni kao jedan od subjektivnih faktora koji formira ličnost, ta činjenica nije cijunjena na način kako bi mogla smanjiti izrečenu kaznu. S druge strane, u nekim slučajevima sudjelovanje u Domovinskom ratu cijunjeno je i kao otegotna okolnost, jer su pripadnici Hrvatske vojske imali neka specifična znanja vezana uz obavljanje obrambene djelatnosti.

Vezano za žrtve rata, važno je napomenuti kako su žrtve kaznenih djela ratnih zločina zbrinute na više načina, ne samo isključivo kroz institut naknade štete. Tako se primjerice osigurava njihovo stambeno zbrinjavanje, obnavljaju se stambeni objekti i slično, a navedena je problematika riješena Zakonom o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata. Među ostalim, posebna je zaštita pružena žrtvama seksualnog nasilja u ratu te je obeštećenje i drugi oblici zbrinjavanja osigurano kroz Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu. Posebice se osigurava da žrtve kaznenih djela ratnih zločina koje su počinili pripadnici hrvatskih oružanih snaga dobiju posebnu dodatnu naknadu sukladno Zakonu o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika Hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata.

U vezi poziva tijelima vlasti na proaktivne pristupe rješavanja nejednakosti koje pripadnici nacionalnih manjina doživljaju u pogledu njihovog pristupa pravosuđu, želimo skrenuti pozornost na članak 6. Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14) kojim je izrijekom propisano da je tijekom kaznenog postupka zabranjena diskriminacija sukladno pripadnosti rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, članstvu u sindikatu, obrazovanju, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, rodnom identitetu ili spolnoj orijentaciji.

Paragraf 31.

Što se tiče preporuke koja se odnosi na rješavanje pitanja podzastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u pravosuđu te vraćanje povjerenja pripadnika nacionalnih manjina u pravosuđe, u smislu ohrabrivanja istih na obraćanje sudovima u slučajevima nejednakog postupanja, ističemo da se ovo pitanje velikim dijelom odnosi na mogućnost novog zapošljavanja u državnoj službi, o čemu će više riječi biti u poglavlju koje se odnosi na članak 15. Okvirne konvencije (paragraf 91).

Naime, sukladno odredbi čl. 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine broj 155/02, 47/10, 80/10 i 93/11) pripadnik nacionalne manjine ima pravo prednosti pri zapošljavanju u pravosudnim tijelima sukladno odredbama posebnog zakona, vodeći računa o sudjelovanju pripadnika nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu na razini na kojoj je ustrojeno tijelo državne uprave ili pravosudno tijelo i stečenim pravima. Ovo pravo posebno je istaknuto u tekstu natječaja za zapošljavanje državnih službenika u državnim tijelima te pripadnost nacionalnoj manjini nije potrebno dokazivati.

Međutim, s obzirom na negativne trendove u gospodarstvu Republike Hrvatske, bitno je spomenuti kako je Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku o zabrani novog zapošljavanja

državnih službenika i namještenika u tijelima državne uprave, stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 114/14), te je opseg novih zapošljavanja smanjen prema svima, a ne samo pripadnicima nacionalnih manjina.

Ministarstvo pravosuđa kontinuirano vodi statističke podatke o pripadnicima nacionalnih manjina zaposlenih u pravosudnim tijelima. Prethodnih je godina poduzimalo niz aktivnosti koje bi pripadnike nacionalnih manjina potaknule da se služe svojim pravom prednosti pri zapošljavanju, poput održavanja okruglih stolova, distribuiranja plakata sa svrhom informiranja o ovom pravu, izrade analize zastupljenosti pripadnika nacionalnih manjina u pravosudnim tijelima u odnosu na zastupljenost nacionalnih manjina u ukupnom stanovništvu, po županijama.

Mjere za promicanje pune i djelotvorne jednakosti pripadnika nacionalnih manjina

Paragraf 34.

Nastavno na preporuku Savjetodavnog odbora koja se odnosi na prikupljanje odvojenih podataka u skladu s međunarodnim i nacionalnim standardima prikupljanja osobnih podataka, te na razvijanje primjerene metode za prikupljanje i sveobuhvatnu procjenu pristupa pravima nacionalnih manjina u suradnji s njihovim predstavnicima, ističemo da će, u okviru transnacionalnog projekta pod nazivom "Mind the GAP", započetog 1. siječnja 2016. godine, u čijoj provedbi Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina surađuje s Centrom za mirovne studije, kao nositeljem projekta, biti оформljena „Platforma za podatke o (ne)jednakosti“, odnosno radna grupa sačinjena od predstavnika nadležnih ministarstava, neprofitnih organizacija, sindikata i akademske zajednice koja bi trebala izraditi interna pravila za prikupljanje „osjetljivih“ podataka kao i operativni plan djelovanja s ciljem unaprijeđenja i ujednačenja prikupljanja „osjetljivih podataka“ u kontekstu praćenja provedbe zakonodavnog okvira i javnih politika usmjerenih osnaživanju ranjivih, diskriminaciji izloženih skupina.

Paragraf 35.

Vezano za preporuku za povećanjem ulaganja pozornosti učinkovitoj provedbi Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013.-2020. (NSUR) i pripadajućih akcijskih planova te poboljšanje suradnje između različitih ministarstava i osiguranja dovoljnih sredstava za podršku konkretnim mjerama na svim razinama u bliskoj suradnji s predstavnicima Roma, napominjemo da je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina koncem 2014. i početkom 2015. godine proveo vanjsku evaluaciju strateškog i provedbenog dokumenta, a nalazi iste koriste se, između ostalog, u svrhu revizije Akcijskog plana za provedbu NSUR-a.

Nalazi evaluacije pokazali su da, unatoč pozornosti koja se u Nacionalnoj strategiji i Akcijskom planu posvećuje pitanjima praćenja i evaluacije, ne postoji sveobuhvatan sustav prikupljanja podataka o provedbi planiranih mjera i ostvarivanju strateških ciljeva. Sukladno navedenom, evaluacijsko izvješće u preporukama ističe potrebu definiranja polaznih (baznih) podataka prema kojima će biti moguće donositi zaključke vezano uz razinu dosegnutih ciljeva definiranih kako provedbenim, tako i strateškim dokumentom, kao i izgradnju kapaciteta za praćenje i evaluaciju putem edukacije relevantnih dionika s posebnim naglaskom na izgradnju kapaciteta pripadnika romske nacionalne manjine (tj. vijeća i predstavnika romske nacionalne manjine te pripadnika romskog civilnog društva). Ovo se planira ostvariti projektom u okviru programa IPA 2012, te se očekuje kako će se do kraja 2018. godine provesti istraživačko-analitičke i edukacijske aktivnosti, te aktivnosti izrade, uspostave i testiranja web-sučelja za

praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma i pratećeg Akcijskog plana, kako bi se ispunili preduvjeti za integraciju Roma na lokalnoj/regionalnoj i nacionalnoj razini.

Prigodom izrade novog Akcijskog plana Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina će adresirati prepoznate poteškoće, prikupiti bazne podatke i izraditi unaprijeđen dokument kojim bi se u konsenzusu sa širokim krugom dionika odgovorilo na postojeće izazove provedbe te vodila briga o načinima na koji Akcijski plan doprinosi općem cilju Nacionalne strategije za uključivanje Roma 2013.-2020., tj. poboljšanju položaja romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj smanjivanjem višedimenzionalnog socio-ekonomskog jaza između romskog i ostalog stanovništva te na usklađen, otvoren i transparentan način postizanju potpunog uključivanja Roma u sve segmente društva i zajednice. Predstavnicima Roma su pritom uključeni na svim razinama, od središnje (saborski zastupnik, Povjerenstvo za praćenje provedbe NSUR-a, krovne udruge i koordinacije) do lokalne (predstavnicima u zastupničkim i izvršnim tijelima županija, gradova i općina; županijska, gradska i općinska vijeća i predstavnici romske nacionalne manjine i njihove koordinacije; udruge civilnog društva), a nastavit će se i programi jačanja njihovih kapaciteta.

Izrada novog Akcijskog plana dijelom će se provoditi kroz projekt Nacionalne Platforme za Rome, u razdoblju od svibnja 2016. do svibnja 2017. godine. Projekt ima za cilj otvoriti prostor za razgovor, konzultacije i uključivanje u provedbu NSUR-a svih dionika, a posebno Roma. Također, Platforma bi omogućila dijeljenje primjera dobrih praksi na nacionalnoj, ali i europskoj razini putem radnih sastanaka i regionalnih diskusija. Posebne aktivnosti planirane su za žene i mlade.

Nacionalni preventivni projekt „Imam izbor“ Ministarstvo unutarnjih poslova provodi od školske godine 2012./2013. Tijekom školske godine 2014./2015., ali i tekuće 2015./2016. godine, proveden je, odnosno provodi se po istom obrascu kao i prethodnih godina u odgojno-obrazovnim ustanovama koje pohađaju i djeca romske nacionalne manjine, a koje se nalaze na području Međimurske županije. Provedba se realizira uz koordinaciju Ravnateljstva policije Ministarstva unutarnjih poslova.

Kroz ovaj Projekt policija uspostavlja kvalitetnu suradnju s udrugama romske nacionalne manjine, organizacijama civilnog društva i odgojno obrazovnim ustanovama. Projekt je, kroz provedbu svojih 8 komponenti, ciljano usmjeren na prevenciju vršnjačkog nasilja i vandalizma te nasilja u obitelji i nasilja nad ženama, rizičnih i društveno neprihvatljivih ponašanja djece i mladih, zlouporabe droga i ostalih sredstava ovisnosti, smanjivanje rizika od trgovanja i krijumčarenja ljudi te jačanje prometne kulture. Ciljana skupina su učenici u dobi od 10 i 11 godina, te njihovi roditelji i nastavnici.

Članak 5. Okvirne konvencije

Podrška očuvanju identiteta i kultura nacionalnih manjina

Paragraf 39.

Sukladno preporuci Savjetodavnog odbora za nastavkom i proširenjem pružanja financijske podrške kulturnim aktivnostima nacionalnih manjina pri čemu se različitost unutar manjinskih zajednica treba uzeti u obzir tijekom procesa donošenja odluka, a posebnu pozornost posvetiti povećanju vidljivosti i ugleda romske kulture i tradicije u Hrvatskoj, navodimo da Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske svake godine, temeljem Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013. do 2020. godine i Akcijskog

plana za provedbu Nacionalne strategije za uključivanje Roma, za razdoblje 2013. – 2015. (mjera 6.1.4.) te u okviru raspoloživih sredstava Državnog proračuna Republike Hrvatske, raspisuje Javni poziv za dodjelu financijske potpore za provedbu programa koji doprinose očuvanju tradicijske kulture Roma. Prijedlog raspodjele sredstava vrši Komisija za odabir prijedloga i raspodjelu financijske potpore za provedbu programa koji doprinose očuvanju tradicijske kulture Roma za svaku godinu.

Financijske potpore dodjeljuju se za nabavu tradicionalnih instrumenata, popravak postojećih tradicionalnih instrumenata, nabavu tradicionalnih romskih nošnji, nabavu opreme za dramske grupe i za nabavu materijala i pribora za likovne radionice.

Prednost pri odabiru i dodjeli financijskih potpora imaju udruge i kulturno-umjetnička društva koja su se istakla u promicanju i očuvanju tradicijske kulture Roma i koja su postigla značajne rezultate u svojem radu.

Unutar posljednje dvije godine (2014. i 2015.) za očuvanje tradicijske kulture Roma raspoređena su sredstva u ukupnom iznosu od 133.722,60 kuna, kroz financiranje programa 13 udruga.

Paragraf 40.

S obzirom na preporuku koja se odnosi na uključivanje promocije manjinskih kultura u sastavni dio opće kulturne politike kao integralni i vrijedan dio hrvatskog nasljeđa različitosti, odnosno omogućavanje udrugama pristupa općim izvorima financiranja za kulturu, navodimo da, na temelju Zakona o financiranju javnih potreba u kulturi (Narodne novine, broj 47/09, 27/93 i 38/09) te Pravilnika o izboru i utvrđivanju programa javnih potreba u kulturi (Narodne novine, broj 69/12, 44/13, 91/13 i 72/15), Ministarstvo kulture kontinuirano financira programe javnih potreba u kulturi Republike Hrvatske.

U okviru Poziva za predlaganje programa javnih potreba u kulturi promiču se i financiraju i javne potrebe u kulturi od interesa za pripadnike nacionalnih manjina. Pravo podnošenja prijava na Poziv imaju samostalni umjetnici, umjetničke organizacije, ustanove u kulturi, udruge, pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnost u kulturi i medijima, kao i pravne i fizičke osobe za potrebe zaštite i očuvanja kulturnih dobara i arheološke baštine.

Također, Ministarstvo kulture sustavno potiče nacionalne manjine na njihov aktivan i ravnopravan doprinos kulturnom životu Hrvatske, na način da se pripadnicima nacionalnih manjina pruža podrška pri osnivanju ustanova i udruga namijenjenih obavljanju kulturne, izdavačke, muzejske i knjižnične djelatnosti.

Postojanje brojnih udruga i ustanova koje su osnovali pripadnici nacionalnih manjina s ciljem očuvanja, razvoja, promicanja i iskazivanja svog kulturnog identiteta ukazuju na visok stupanj ostvarivanja prava nacionalnih manjina na kulturnu autonomiju.

Ostvarivanju programa kulturne autonomije doprinosi i kontinuirano sufinanciranje programa udruga i ustanova nacionalnih manjina iz sredstava državnog proračuna putem Savjeta za nacionalne manjine, a udruge i ustanove nacionalnih manjina također se potiču i educiraju o podnošenju prijava na fondove Europske unije namijenjene financiranju manjinskih programa.

Članak 6. Okvirne konvencije

Tolerancija i međukulturni dijalog

Paragraf 45.

U vezi apela Savjetodavnog odbora za sustavnom i hitnom osudom svih slučajeva javnog govora usmjerenog protiv manjina, posebice onog koji upućuju javne osobe i koje se izražavaju se u okviru političkog diskursa, potrebno je naglasiti da Kazneni zakon u svojim odredbama propisuje nekoliko kaznenih djela koja se mogu počiniti javnim izražavanjem: javno poticanje na nasilje i mržnju, koje se goni po službenoj dužnosti jer utječe na širu društvenu zajednicu i predstavlja govor mržnje u užem smislu, ali i neka druga kaznena djela, poput onih protiv časti i ugleda. Neprihvatljiv i diskriminatoran govor, koji se u širem smislu također naziva govorom mržnje, ne podliježe kaznenoj, već prekršajnoj, građanskoj, strukovnoj ili javnoj odgovornosti, odnosno osudi.

Statističke podatke o kaznenom djelu javnog poticanja na nasilje i mržnju (čl. 325. Kaznenog zakona), u okviru podataka o slučajevima zločina iz mržnje, prikuplja Ministarstvo pravosuđa, sukladno obvezi iz Zakona o suzbijanju diskriminacije, te Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, sukladno Protokolu o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. Prema podacima navedenih tijela, 2015. godine donesene su dvije pravomoćne osuđujuće presude za kazneno djelo javnog poticanja na nasilje i mržnju, šest je kaznenih prijava odbačeno, a u tijeku je devet postupaka.

Ovi podaci ukazuju na to da se govor mržnje kao kazneno djelo još uvijek nedovoljno prepoznaje, a neprihvatljiv javni govor u Republici Hrvatskoj uglavnom se prekršajno kažnjava. Zbog pogrešnih odluka i postupanja u procjeni nižih državnih odvjetništava u pogledu navedene statistike, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je krajem 2015. godine pokrenuo analizu njihovih odluka donesenih od 1. siječnja 2013. do 1. rujna 2015. godine. Više o navedenoj temi izloženo je uz preporuku iz točke 50. Mišljenja.

Vežano za dio preporuke koji se odnosi na edukaciju novinara i medijskih stručnjaka, ističemo da je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i u 2015. godini organizirao seminar „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj - Zaštita manjina i uloga medija u demokratizaciji hrvatskog društva”. Na seminaru se raspravljalo o pitanjima zastupljenosti manjinskih tema u programima radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kao i tiskanim medijima, te važnosti uloge medija u očuvanju društveno-kulturnih vrijednosti manjinskoga identiteta, a glavni naglasci su stavljeni na važnost suzbijanja stereotipa i govora mržnje na društvenim mrežama i u elektroničkim medijima te ulozi medija u jačanju svijesti o poštivanju i razumijevanju drugog i drugačijeg, razvijanju tolerancije, osjetljivosti na pojave diskriminacije i nepoštivanja ustavnih i zakonskih prava pripadnika nacionalnih manjina u hrvatskom društvu.

Kao središnje tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije, Ured pučke pravobraniteljice je sudjelovao u radnoj skupini za izradu Nacrta prijedloga medijske politike RH do 2020. godine Ministarstva kulture. Pri tome je ukazao na probleme koji se tiču neprihvatljivog govora u javnom prostoru, primjerice odgovornosti medija kada su u pitanju pojedine manjinske skupine i prava ili problem sa neprihvatljivim, diskriminatornim i mrzilačkim komentarima na Internetu i društvenim mrežama. Također je istaknuta i važnost samoregulacije - strukovnih kodeksa ponašanja i sankcija koje predviđaju i koje često mogu biti najučinkovitije sredstvo za sprječavanje i osudu neprihvatljivog govora novinara u javnom prostoru.

Paragraf 46.

Vezano za preporuku za intenziviranjem napora u promicanju poštovanja i međukulturnog razumijevanja između različitih skupina u društvu u cjelini, putem sveobuhvatnih mjera u području obrazovanja i medija kako bi se povećala razina otvorenosti većinske populacije prema različitosti s ciljem poboljšanja integracije društva u cjelini, ističemo da je niz odgojno-obrazovnih aktivnosti vezanih za suzbijanje stereotipa i predrasuda koje proizlaze iz diskriminacije uvršten u provedbu Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja, sukladno Odluci o eksperimentalnom provođenju Kurikuluma Građanskog odgoja i obrazovanja u 2012/13 i 2013/14 školskoj godini u 12 osnovnih i srednjih škola.

U tom kurikulumu, u društvenoj i kulturološkoj dimenziji građanske kompetencije od prvog razreda osnovne škole do kraja srednje škole, utvrđeni su ishodi koji trebaju biti razvijeni kod učenika, a koji se tiču društvenih komunikacijskih vještina, osvještavanja i uklanjanja stereotipa i predrasuda koje se pojavljuju u međuljudskim odnosima i medijima i dr.

Nadalje, u Nastavni plan i program zdravstvenog odgoja za osnovne i srednje škole uvrštena je poduka o suzbijanju spolno i rodno uvjetovanog nasilja te su unesene informacije o različitim osnovama diskriminacije, kako je to utvrđeno Zakonom o suzbijanju diskriminacije.

Tijekom prve polovice 2014. godine Stručno povjerenstvo za pripremu provedbe Građanskog odgoja i obrazovanja u školskoj godini 2014/2015. je izradilo izmjene i dopune Kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja nakon čega je uslijedila javna rasprava.

Nakon javne rasprave o Kurikulumu Povjerenstvo za pripremu uvođenja Građanskog odgoja i obrazovanja 27. lipnja 2014. donijelo je sljedeće zaključke: 1) Građanski odgoj i obrazovanje uvodi se od školske godine 2014./2015. obvezno međupredmetno u sve razrede osnovne škole, dakle od prvog do osmog razreda, te u srednje škole; 2) Građanski odgoj i obrazovanje uvodi se kao poseban obvezan predmet u 8. razred osnovne škole te u 1. i 2. razred srednje škole, školske godine 2015./2016., odnosno kad se stvore sve pravne i kurikularne pretpostavke; 3) Građanski odgoj i obrazovanje dalje će se eksperimentalno provoditi u zainteresiranim školama kao izborni predmet i u srednjim školama kao fakultativni predmet.

Nakon toga ministar znanosti, obrazovanja i sporta donio je Odluku o programu i Program međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole (Narodne novine, broj 104/14). Nakon donošenja navedene Odluke Agencija je provela informiranje i stručno usavršavanje odgojno obrazovnih djelatnika. U školskoj godini 2014/15. započela je obvezna provedba Programa Građanskog odgoja i obrazovanja u osnovnim i srednjim školama, a s provedbom navedenog Programa nastavilo se i u školskoj godini 2015./2016.

U 2014. godini organizirana su 193 državna, međužupanijska i županijska stručna skupa - za ravnatelje, učitelje, nastavnike i stručne suradnike u osnovnim i srednjim školama, za provedbu Programa Građanskog odgoja i obrazovanja te održano je 5 državnih smotri iz područja GOO-a za učenike osnovnih i srednjih škola.

Također, iste godine Agencija za odgoj i obrazovanje organizirala je 88 stručnih skupova za preventivne programe, odnosno programe vezano za suzbijanje rasne i druge diskriminacije.

Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji sa svim policijskim upravama provelo je i ove godine niz preventivnih aktivnosti (radionice, edukativna predavanja, info-punktove na javnim površinama i sl.) s ciljem obilježavanja Europskog dana borbe protiv trgovanja

ljudima, Međunarodnog dana borbe protiv rasizma, Svjetskog dana Roma, Međunarodnog dana rasne diskriminacije te Međunarodnog dana borbe protiv nasilja nad ženama.

Republika Hrvatska, sukladno članku 5. Zakona o medijima (Narodne novine, broj 59/04, 84/11 i 81/13) potiče proizvodnju i objavljivanje programskih sadržaja koji se odnose na ostvarivanje prava na javno informiranje i na obaviještenost pripadnika nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, informiranje javnosti o nacionalnim manjinama i pitanjima ostvarivanja manjinskih prava u Republici Hrvatskoj, te poticanje tolerancije i kulture dijaloga. O proizvodnji programa namijenjenih nacionalnim manjinama i edukativnim aktivnostima u tome području izlaže se detaljnije uz članak 9. Okvirne konvencije.

Zaštita od govora mržnje

Paragraf 50.

Preporuka je Savjetodavnog odbora da tijela vlasti intenziviraju svoje napore u podizanju razine svijesti o dostupnim pravnim sredstvima protiv zločina iz mržnje i osiguraju nadležnim institucijama kaznenog progona odgovarajuću edukaciju, kako bi sve slučajeve, koji im budu prijavljeni, istražile i učinkovito sankcionirale u skladu s važećim zakonodavstvom.

S tim u vezi, potrebno je istaknuti kako se člankom 38. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 8/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) jamči sloboda mišljenja i izražavanja misli. Sloboda izražavanja misli obuhvaća slobodu tiska i drugih sredstava priopćavanja, slobodu govora i javnog nastupa. Sloboda i prava mogu se sukladno članku 16. Ustava ograničiti samo zakonom da bi se zaštitila sloboda i prava drugih ljudi te pravni poredak, javni moral i zdravlje pri čemu svako ograničenje slobode ili prava mora biti razmjerno naravi potreba za ograničenjem u svakom pojedinom slučaju. U članku 39. Ustava Republike Hrvatske zabranjuje se svako pozivanje ili poticanje na rat ili uporabu nasilja, na nacionalnu, rasnu ili vjersku mržnju ili bilo koji drugi oblik nesnošljivosti, dok članak 14. Ustava općenito zabranjuje diskriminaciju definirajući kako „svatko u Republici Hrvatskoj ima prava i slobode, neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama“.

Zaštita citiranih ustavnih prava jednim dijelom ostvaruje se i kroz odredbe Kaznenog zakona (Narodne novine, broj 125/11, 144/12, 56/15 i 61/15), s obzirom da isti inkriminira ksenofobično, homofobično i uopće diskriminatorno ponašanje. Tako, Kazneni zakon u Općem dijelu definira zločin iz mržnje kao kazneno djelo (članak 87. stavak 21.) počinjeno zbog rasne pripadnosti, boje kože, vjeroispovijesti, nacionalnog ili etničkog podrijetla, invaliditeta, spola, spolnog opredjeljenja ili rodnog identiteta druge osobe. Nadalje je propisano kako će se takvo postupanje uzeti kao otegotna okolnost ako Kaznenim zakonom nije izričito propisano teže kažnjavanje. Zakonodavac je ovime dao decidiranu uputu sudovima da se počinjenje kaznenog djela po nekoj od ovih osnova uzima kao otegotna okolnost kod odmjeravanja kazne za sva kaznena djela, osim ako je već uz neko kazneno djelo mržnja propisana kao kvalifikatorno obilježje. Kaznena djela gdje je mržnja propisana kao kvalifikatorna okolnost su teško ubojstvo, sakaćenje ženskih spolnih organa, tjelesna ozljeda, teška tjelesna ozljeda, osobito teška tjelesna ozljeda, teška kaznena djela protiv spolne slobode, bludne radnje i izazivanje nereda. Razlog težeg kažnjavanja jest diskriminatoran motiv koji se manifestira u nasilju prema pripadniku određene grupe, a koja može imati teške društvene posljedice. Navedena kaznena djela iz Posebnog dijela zakona sadrže referencu „iz mržnje“, koju je potrebno sagledati u kontekstu definicije zločina iz

mržnje koja je propisana u Općem dijelu Kaznenog zakona te se kao takva primjenjuje na odredbe u posebnom dijelu. S obzirom na to da Opći dio Kaznenog zakona sadrži definiciju zločina iz mržnje koja sadrži razne diskriminatorne osnove, zakonodavac je smatrao kako nije potrebno u svakom pojedinom kaznenom djelu posebno isticati diskriminatorne osnove sadržane u definiciji zločina iz mržnje, a koja se primjenjuje na odredbe posebnog dijela Kaznenog zakona.

Nadalje, Kazneni zakon u Posebnom dijelu propisuje i kazneno djelo povrede ravnopravnosti (članak 125.), kojim se inkriminira uskrata, ograničavanje ili uvjetovanje drugome prava na stjecanje dobara ili primanje usluga, prava na obavljanje djelatnosti, prava na zapošljavanje i napredovanje na temelju neke od diskriminatornih osnova (razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju, bračnom ili obiteljskom statusu, dobi, zdravstvenom stanju, invaliditetu, genetskom naslijeđu, izražavanju rodnog identiteta, spolnom opredjeljenju ili drugim osobinama), odnosno davanje drugome povlastica ili pogodnosti glede navedenih prava na temelju gore navedenih razlika. Za temeljni oblik navedenog kaznenog djela zapriječena je kazna zatvora u visini do tri godine.

Pored navedenih djela, specifično djelo vezano uz motiv mržnje je javno poticanje na nasilje i mržnju (govor mržnje) iz članka 325. Kaznenog zakona. Prema toj odredbi inkriminirano je javno poticanje na nasilje i mržnju usmjereno prema određenim skupinama ljudi. Predmetnim kaznenim djelom, kažnjava se organiziranje ili vođenje grupe od tri ili više osoba radi počinjenja ovog kaznenog djela te sudjelovanje u navedenom udruženju. Predviđeno je kažnjavanje i kad je djelo počinjeno putem informacijskog sustava. Nadalje, inkriminira se javno odobravanje, poticanje ili umanjivanje određenih kaznenih djela (genocid, zločin agresije, zločin protiv čovječnosti ili ratni zločin), usmjereno prema skupini ljudi ili pripadniku skupine zbog njihove rasne, vjerske, nacionalne ili etičke pripadnosti, podrijetla ili boje kože, na način koji je prikladan potaknuti nasilje ili mržnju protiv takve skupine ili pripadnika te skupine. Pokušaj kaznenog djela iz članka 325. Kaznenog zakona također je sankcioniran kao kažnjiv, iako on, s obzirom na propisanu kaznu zatvora do tri godine, po općim pravilima kažnjavanja za pokušaj ne bi bio kažnjiv. Kazneno djelo javno poticanje na nasilje i mržnju u cijelosti je usklađeno s Okvirnom odlukom Vijeća 2008/913 od 28. studenog 2008. godine o suzbijanju određenih oblika i načina izražavanja rasizma i ksenofobije kaznenopravnim sredstvima.

Sustav praćenja zločina iz mržnje razvija se od 2010. godine, kad je osnovana Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje, sastavljena od predstavnika 10 tijela/organizacija koje su nadležne ili djeluju na području prevencije i suzbijanja zločina iz mržnje, te Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina koji koordinira njenim radom. U cilju unaprjeđenja sustava praćenja zločina iz mržnje i zaštite žrtava zločina iz mržnje, Vlada Republike Hrvatske je u travnju 2011. godine usvojila Protokol o postupanju u slučaju zločina iz mržnje. Djelovanje Radne skupine se odnosi na koordinaciju u procesu prikupljanja podataka, analizu i praćenje implementacije anti-diskriminacijskog zakonodavstva vezano uz zločin iz mržnje, analizu potrebe zakonskih izmjena vezano uz zločin iz mržnje te koordinaciju međuresorne suradnje u prevenciji zločina iz mržnje.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, kao središnje tijelo za prikupljanje i objavu podataka o zločinima iz mržnje, prikuplja podatke o zločinu iz mržnju od nadležnih tijela na polugodišnjoj i godišnjoj osnovi te ih objavljuje na svojoj internetskoj stranici. S obzirom na bliskost zločinu iz mržnje te istovrsnih diskriminatornih osnova i društvenih posljedica, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina prati te ubraja u statistiku i

slučajeve javnog poticanja na nasilje i mržnju. Prema podacima prikupljenima za 2015. godinu, Ministarstvo unutarnjih poslova je evidentiralo 24 slučaja vezana uz zločin iz mržnje, a Državno odvjetništvo Republike Hrvatske je postupalo u 47 predmeta, uključujući predmete iz prethodnog razdoblja. Prema podacima Ministarstva pravosuđa, 2015. sudovi su donijeli 7 pravomoćnih presuda za zločine iz mržnje. Usporedba podataka o zločinu iz mržnje koje je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina prikupio u 2014. i 2015. godini pokazuje da je broj predmeta u kojima je Državno odvjetništvo Republike Hrvatske postupalo u padu (61 u 2014. godini i 47 u 2015. godini).

Radna skupina za praćenje zločina iz mržnje je u okviru svojih sastanaka analizirala prikupljene podatke o zločinu iz mržnje te planira aktivnosti u narednom razdoblju koje će usmjeriti na suzbijanje uočenih trendova i zaštitu najranjivijih skupina izloženih potencijalnom zločinu iz mržnje, kao i na općenito podizanje razine svijesti o štetnosti i destruktivnom učinku koje ova vrsta kaznenog djela ima po društvo.

Sukladno evidenciji Ministarstva pravosuđa o kaznenim postupcima vezanim za zločin iz mržnje za 2014. godinu ukupno je riješeno 12 predmeta od kojih 6 osuđujućom presudom, 3 predmeta je riješeno oslobađajućom presudom dok su 3 predmeta riješena na drugi način.

Također, prema evidenciji tog Ministarstva za 2015. godinu neriješeno je, iz prethodnog razdoblja, preneseno 9 predmeta, dok je ukupno zaprimljeno 8 novih predmeta. Ukupno je riješeno 8 predmeta, od toga je 7 osuđujućih presuda te jedan predmet koji je riješen na drugi način. U tri predmeta postupak je trajao do 12 mjeseci, a u 5 postupaka preko 12 mjeseci. Optuženo je 19 osoba, 14 osoba je osuđeno uvjetno, dok je jedna osoba oslobođena.

Prema evidenciji Državnog odvjetništva, ukupno je u 2015. godini, zaprimljen 41 novi slučaj. Potrebno je istaknuti kako državna odvjetništva reagiraju na oslobađajuće presude i uvjetne kazne, ukoliko ih smatraju neodgovarajućima, te ih nastoje ispraviti odnosno pooštriti podnošenjem žalbe.

Nadalje, ističe se kako državna odvjetništva postupaju povodom svakog saznanja odnosno svake zaprimljene obavijesti o počinjenom zločinu iz mržnje te obavljaju provjere s ciljem utvrđivanja postoje li elementi kakvog kažnjivog djela te poduzimaju daljnje radnje sukladno navedenim utvrđenjima.

U odnosu na iznesenu tvrdnju kako je „poziv na bojkot iz travnja 2014. godine protiv 35 trgovina i malih poduzeća u vlasništvu Srba u Vukovaru objavljen na nacionalnom internetskom portalu bez ikakvih pravnih posljedica radnji od strane tijela vlasti, osim upozorenja Agencije za elektroničke medije“, navodi se kako nadležno državno odvjetništvo povodom spomenutog događaja poduzima sve radnje potrebne za utvrđenje relevantnih činjenica i okolnosti, nakon čega će donijeti državnoodvjetničku odluku u navedenom predmetu.

Povodom događaja u siječnju 2014. godine u Vardarcu, nadležno državno odvjetništvo je po saznanju za događaj, zatražilo od nadležne policijske postaje izvješće o događaju, iz kojeg je proizlazilo da se radi o postupanju koje se ima smatrati prekršajem, slijedom čega je protiv počinitelja pokrenut prekršajni postupak te donesena prvostupanjska presuda zbog počinjenja prekršaja iz članka 6. i 13. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Državno odvjetništvo je još 2006. godini donijelo Naputak o radu na kaznenim djelima počinjenim iz mržnje i evidentiranju zločina iz mržnje, s dopunom istog od 7. studenog 2007.

godine te je dana uputa u vezi izrade činjeničnog i pravnog opisa kaznenog djela počinjenog iz mržnje te utvrđena obveza državnih odvjetništva da vode evidenciju zločina iz mržnje, navedene podatke redovito dostavljaju Državnom odvjetništvu RH koje vodi središnju evidenciju, usklađujući te podatke s podacima Ministarstva unutarnjih poslova i dostavlja ih Ministarstvu pravosuđa.

Državno odvjetništvo posvećuje posebnu pažnju zločinima iz mržnje i govoru mržnje, redovito se održavaju edukacije u vezi zločina iz mržnje, okrugli stolovi te drugi skupovi navedene tematike, a to je i bila jedna od tema stručnog skupa Kaznenog odjela Državnog odvjetništva RH održanog u studenom 2015. godine.

Vezano uz ovu preporuku, Pravosudna akademija provela je radionicu Suzbijanje zločina iz mržnje te niz edukacija na temu zločina iz mržnje i govora mržnje namijenjenima sucima i državnim odvjetnicima te će i nadalje planirati i provoditi edukacije na ovu temu.

U 2014. godini Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina proveo je Natječaj za financijsku potporu projektima organizacija civilnoga društva u Republici Hrvatskoj iz područja zaštite, poštivanja i promicanje ljudskih prava. Natječajem je obuhvaćeno pet prioriteta, te su, u prioritetu Suzbijanje diskriminacije i zločina iz mržnje, financirane ukupno četiri organizacije civilnoga društva u ukupnom iznosu od 80.000,00 kn.

Paragraf 51.

Vezano za poziv Savjetodavnog odbora na određivanje aktivnog regrutiranja pripadnika nacionalnih manjina u policijsku službu kao prioriteta, kako bi se ublažio strah u manjinskim zajednicama i povećalo njihovo povjerenje u sposobnost i spremnost policije da ih zaštiti, ponavljamo da odredba članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina jamči pripadnicima nacionalnih manjina pravo prednosti pri zapošljavanju u svim tijelima državne uprave pa tako i u službi policije. Međutim, kao što je i navedeno u spomenutom Četvrtom mišljenju Savjetodavnog odbora, u proteklom vremenu postojale su objektivne okolnosti koje su sprječavale povećanje broja službenika pripadnika nacionalnih manjina u Ministarstvu unutarnjih poslova, a to je činjenica da je na snazi bila Odluka Vlade Republike Hrvatske, kojom se ograničavalo zapošljavanje u državnoj službi.

Vezano za ocjenu da zastupljenost pripadnika nacionalnih manjina u policiji nije zadovoljavajuća, odnosno da srpska nacionalna manjina nije dovoljno zastupljena posebice u područjima povratka, te da je broj Roma u policiji i dalje zanemariv, ukazujemo na sljedeće.

Ministarstvo unutarnjih poslova vodi računa o pravu na prednost pri zapošljavanju pripadnika nacionalnih manjina, sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina, vodi evidenciju o broju i strukturi zaposlenih državnih službenika i namještenika koji su pripadnici nacionalnih manjina, uspoređuje stanje zapošljavanja manjina u odnosu na prethodno razdoblje, te prati trend njihova zapošljavanja.

Također, navedeno Ministarstvo postupa u skladu s člankom 42. stavkom 2. Zakona o državnim službenicima (Narodne novine, broj 92/05, 107/07, 27/08, 49/11, 150/11, 34/12, 49/12, 37/13, 38/13, 01/15 i 138/15), te Planom prijma utvrđuje popunjenost radnih mjesta za pripadnike nacionalnih manjina te planira zapošljavanje potrebnog broja državnih službenika pripadnika nacionalnih manjina.

Zapošljavanje novih službenika u Ministarstvu unutarnjih poslova vrši se putem objave javnih natječaja sukladno Zakonu o državnim službenicima, te po završetku Programa srednjoškolskog obrazovanja za zanimanje policajac. I kod prijema osoba na stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa vodi se računa o nacionalnoj pripadnosti kandidata, unatoč tome što se ne radi o zasnivanju radnog odnosa i na polaznike navedene mjere ne primjenjuje se odredba članka 22. Ustavnog zakona.

U cilju povećanja broja službenika koji su pripadnici nacionalnih manjina, Ministarstvo provodi mjeru kontinuiranog informiranja mogućih kandidata/pripadnika nacionalnih manjina na postojanje odredbe o prednosti pri zapošljavanju. U obrascu prijave navodi se rubrika u kojoj se pripadnicima nacionalnih manjina daje mogućnost da se izjasne o pripadnosti nacionalnoj manjini. Također, prilikom svakog raspisivanja natječaja za zapošljavanje provodi se mjera edukacije članova Komisije za provedbu javnog natječaja ili internog oglasa za odabir kandidata o provedbi odredbe članka 22. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

S obzirom na to da je primjetno da se kandidati u malom broju izjašnjavaju o pripadnosti nacionalnoj manjini, u više navrata ukazano je na potrebu poticanja pripadnika manjina na izjašnjavanje o nacionalnoj pripadnosti, te njihovo upućivanje na pravo prednosti pri zapošljavanju u slučaju pozivanja na pripadnost nacionalnoj manjini.

Nadalje, napominjemo da se prilikom novih zapošljavanja u Ministarstvu unutarnjih poslova, sukladno važećim propisima provode postupci odabira kandidata, na kojima se vrše provjere znanja i sposobnosti u pisanom dijelu testiranja, a kasnije i razgovor s članovima Komisije, te se svaki dio testiranja boduje određenim brojem bodova. Uz navedeno, kandidati za upis u Program srednjoškolskog obrazovanja odraslih za zanimanje policajac moraju zadovoljiti na provjerama psiholoških, tjelesnih i zdravstvenih sposobnosti, čime je kandidatima koji ostvaruju pravo prednosti pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima, po bilo kojem posebnom propisu, teže ispuniti sve tražene kriterije.

Članak 9. Okvirne konvencije

Radijske i televizijske emisije na manjinskim jezicima

Paragraf 55.

Savjetodavni odbor pozvao je tijela vlasti da povećaju svoju podršku nezavisnim i malim medijima, uključujući i one koji djeluju u udaljenim područjima i elektroničkim putem te da edukacijom i zapošljavanjem pripadnika nacionalnih manjina u glavnim javnim medijima i na rukovodećim razinama promiču pluralistično medijsko okruženje.

Sukladno članku 63. Zakona o elektroničkim medijima (Narodne novine, broj 153/09, 84/11, 94/13 i 136/13), Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (dalje: Fond) je Fond Agencije za elektroničke medije. Izvor financijskih sredstava Fonda su sredstva osigurana odredbama navedenog Zakona i Zakona o Hrvatskoj radioteleviziji. Jedna od kategorija na koju nakladnici mogu prijavljivati programe je i kategorija Nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Ističemo da iznos ukupno dodijeljenih sredstava ovisi isključivo o prijavama nakladnika odnosno o broju i kvaliteti prijavljenih programa.

Što se tiče provedbe postupka temeljem Obavijesti o namjeri davanja koncesije broj 01/15 za obavljanje djelatnosti pružanja medijske usluge radija na području grada Pakraca,

naglašavamo kako slijedi. Sukladno odredbama Zakon o elektroničkim medijima, Vijeće za elektroničke medije (dalje: Vijeće) donijelo je odluku o raspisivanju gore navedene Obavijesti koja je objavljena u Narodnim novinama od 4. veljače 2015. godine. Jedina ponuda pristigla na Obavijest o namjeri davanja koncesije za grad Pakrac bila je ona Srpskog demokratskog foruma (SDF).

Sukladno članku 73. stavku 4. istoga zakona, kriteriji za davanje koncesije za obavljanje djelatnosti pružanja medijskih usluga televizije i radija su:

- programski uvjeti sukladno Zakonu, a napose količina vlastite proizvodnje, europskih audiovizualnih djela i djela neovisnih proizvođača,
- vrijeme objavljivanja,
- kvaliteta i raznovrsnost audiovizualnih i/ili radijskih programa,
- posebni tehnički, financijski (visina sredstava i financijska jamstva) i kadrovski uvjeti.

Vijeće pristupa ocjenjivanju ispunjenja programskih uvjeta sukladno kriterijima za davanje koncesija. Prilikom ocjenjivanja lokalnog programa, ocjenjuje se posebno informativni program s obzirom na način proizvodnje i količinu relevantnih vijesti koje ponuđač nudi u svom programu, te odabir samih tema, a vezano uz iskazani javni interes sadržan u studiji opravdanosti koju Vijeće prilaže u natječajnoj dokumentaciji. U ocjenjivanju ostalih dijelova programa, a ovisno o području koncesije, vodi se računa o pluralizmu medija i raznovrsnosti sadržaja dostupnog na području koncesije te se procjenjuje kvaliteta programa, kreativnost, originalnost i korisnost toga programa za pojedinca i zajednicu.

Ističemo da su se osnovne zamjerke na predmetnu ponudu odnosile na činjenicu da na temelju opisane programske osnove nije bilo moguće utvrditi programsko usmjerenje. Stoga programska osnova nije bila ocijenjena dovoljno kvalitetnom za stvaranje radijskog programa koji će zadovoljiti potrebe cjelokupne lokalne zajednice. Istaknut je i relativno mali udio informativnog programa i vlastite proizvodnje imajući u vidu činjenicu da se radi o neprofitnom radiju, a također su iznesene i dvojbe vezane uz nekonzistentnost financijskog plana, te pronalaženja sredstava za početak rada, a koja su osigurana isključivo iz državnog proračuna Republike Hrvatske i Republike Srbije, odnosno bez financijske podrške ijedne druge institucije, organizacije, odnosno privatnog investitora.

Nužno je također napomenuti da je predmetna Obavijest o namjeri davanja koncesija bila raspisana za obavljanje djelatnosti pružanja medijske usluge radija za opći program, tako da Srpski demokratski forum nije ni mogao dostaviti ponudu za specijalizirani – manjinski radio pa navodno povrijeđena prava manjine nije primjereno koristiti kao temeljnu argumentaciju za nedobivanje koncesije. Na kraju naglašavamo da je u konkretnom slučaju Vijeće za elektroničke medije postupalo, kao i u svim dosadašnjim slučajevima, temeljem zakonskih i podzakonskih propisa.

Paragraf 56.

S obzirom na preporuku koja se odnosi na osiguranje kvalitetnih programa od interesa za nacionalne manjinske zajednice i njihovu dostupnost putem svih javnih medija na svim razinama te integraciju pitanja od interesa za nacionalne manjine u glavne medije, ističemo da je u proteklih nekoliko godina postignut napredak u pogledu ostvarivanja prava pripadnika nacionalnih manjina na pristup javnim medijima i tretiranju manjinskih tema. To se posebice odnosi na emitiranje radijskog programa.

Međutim, pripadnici nacionalnih manjina ukazuju na to da još uvijek nije ostvarena dovoljna zastupljenost nacionalnih manjina u programima Hrvatske radiotelevizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te u uređivačkim redakcijama te da se još uvijek ne realiziraju emisije na jezicima nacionalnih manjina.

Zabrinutost koju ističe Savjetodavni odbor o nedovoljnom uključivanju manjinskih interesa u redovne programe, a koji se temelji na navodim predstavnika manjina, HRT će nastojati ublažiti jasno iskazanom kontinuiranom prisutnošću tema za manjine u redovnom programu, sukladno obvezi iz Ugovora sklopljenog s Vladom Republike Hrvatske za razdoblje od 1. siječnja 2013. do 31. prosinca 2017. godine te Aneksa tom ugovoru iz studenog 2015. godine.

Uloga medija od presudnog je značaja za promicanje ravnopravnosti nacionalnih manjina, stvaranje međusobne tolerancije, promicanje suživota s većinskim narodom i očuvanje kulturnog identiteta pripadnika nacionalnih manjina, a obveza je javnih medija da u skladu s programskim načelima doprinosi promicanju i poštivanju temeljnih ljudskih prava i sloboda, razumijevanju, poštivanju različitosti, demokratskim dosezima i razvijanju kulture dijaloga. S tim u vezi, važno je istaknuti da Hrvatska radiotelevizija Savjetu za nacionalne manjine dostavlja godišnja izvješća o proizvedenim, emitiranim emisijama i priložima o pripadnicima nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

Kako je i istaknuto u Četvrtom mišljenju Savjetodavnog odbora, nacionalne manjine visoko vrednuju emisije Hrvatske radiotelevizije posvećene manjinskim temama Prizma i Manjinski mozaik. Vezano za emisiju Prizma, napominjemo da ista traje 45 minuta, a ne 30 kako je iskazano u navedenom Mišljenju. U sklopu emisije Prizma nastaju i trajni proizvodi – dokumentarni filmovi koji se repriziraju više puta, a kontinuirano se reprizira i emisija Manjinski mozaik.

Tijekom 2015. godine u multinacionalnom magazinu Prizma objavljeno je niz tema i razgovora koji se bave upravo problemima s kojima se susreću pripadnici nacionalnih manjina; od ostvarivanja zakonom zajamčenih prava, političke participacije, obrazovanja na manjinskim jezicima, ali i sve manjim zanimanjem mlađe generacije za pitanja identiteta. Posebna se pozornost tijekom prošlih godina posvećivala problemima povratnika, pripadnika srpske nacionalne manjine, koji se nerijetko nakon donošenja odluke o povratku suoče s problemima od obnove kuća do zapošljavanja. Civilne žrtve rata, komemoriranje stradanja i fenomen suočavanja s prošlošću stalne su teme emisije. Velik je dio sadržaja emisije posvećen pripadnicima romske nacionalne manjine, od socijalnih i statusnih pitanja do svakodnevne diskriminacije s kojom se suočavaju. Tijekom godine su objavljeni i mnogi prilozi vezani za kulturnu autonomiju manjinskih zajednica, budući da se znatna proračunska sredstva namijenjena manjinama koriste upravo u svrhu poticanja manjinske kulture.

Što se tiče promjene termina emitiranja emisije, nakon utvrđenih analiza novog programskog vodstva, bit će donesena odluka o eventualnom povratku u dugogodišnji termin, zadržavanju trenutačnog termina ili pozicioniranju u neki drugi, povoljniji termin.

Valja istaknuti i kako HRT aktivno sudjeluje u dokumentarnim multikulturalnim produkcijama promičući prava manjina i na međunarodnoj razini.

Hrvatska radiotelevizija, nadalje, planira u predstojećem razdoblju intenzivirati edukaciju novinara i urednika po pitanju profesionalnosti i etičkog ponašanja u medijima, a u cilju objektivizacije medijskog izvješćivanja, što je jasno istaknuto kao cilj novog programsko-poslovnog vodstva. S tim u skladu organizirat će se i edukacije posvećene senzibilizaciji novinara i urednika za manjinske teme.

Hrvatska radiotelevizija je osnovala i dopisništvo u Vukovaru, a planira se osnovati i dopisništvo u Bjelovaru kako bi se pokrila područja u kojima živi velik broj pripadnika manjina, čime bi bili stvoreni preduvjeti za pojačano praćenje aktivnosti manjina u navedenim sredinama.

Također je važno za istaknuti da HRT, u procesu sustavnog kadrovskog osnaživanja, u Odsjeku za nacionalne manjine, iseljništvo i civilno društvo, planira dodatno angažirati novinare pripadnike nacionalnih manjina.

Članak 10. Okvirne konvencije

Uporaba manjinskih jezika na lokalnoj razini

Paragraf 60.

U odnosu na preporuku koja se tiče uporabe manjinskih jezika na lokalnoj razini, odredbom članka 12. stavka 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 155/02, 47/10, 80/10 i 93/11) propisano je da se ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje na području jedinice lokalne samouprave kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice.

Ovom odredbom je postavljen brojčani prag koji obvezuje sve jedinice lokalne samouprave u kojoj je ovaj uvjet ispunjen da osiguraju uvjete u kojima će pripadnici nacionalne manjine koji čine najmanje trećinu stanovnika takve jedinice ostvarivati pravo na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma te nacionalne manjine.

Osim odredbe u kojoj se propisuje brojčani prag, ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje se i kada je to predviđeno međunarodnim ugovorima koji, sukladno Ustavu Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 85/10 – pročišćeni tekst i 5/14 - odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: SuP-O-1/2014 od 14. siječnja 2014.), čine dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske ili kada je to propisano statutom jedinice lokalne samouprave ili statutom jedinice područne (regionalne) samouprave u skladu s odredbama posebnog zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, te sukladno stečenim pravima.

Ustavni zakon dopušta jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave da same svojim statutima propišu u skladu s odredbama posebnog zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine i onda kada niti jedna nacionalna manjina ne ispunjava uvjete propisanog brojčanog praga, ali jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave uvažavajući svoje lokalne posebitosti i razloge voljom predstavničkog tijela uređuju statutom pravo pripadnicima nacionalne manjine na ostvarivanje prava na ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma.

U Četvrtom izvješću Republike Hrvatske o provođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina su pobrojane sve jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave koje su same statutima propisale ravnopravnu službenu uporabu jezika i pisma nacionalne manjine koja živi na području tih jedinica. Iz navedenih podataka je razvidno kako su brojne jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave iskoristile tu mogućnost i omogućile

pripadnicima nacionalnih manjina na uporabu njihova jezika i pisma neovisno o brojčanom pragu.

Nadalje, Ministarstvo uprave će u 2016. i 2017. godini provesti projekt IPA TAIB 2012 „Potpora učinkovitoj provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina“, br. 2012-01-36-0101kojem je jedan od ciljeva cjelovita primjena prava nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj i učinkovita provedba Ustavnog zakona. Samim projektom bi se uspostavio i razvio e-sustav praćenja provedbe Ustavnog zakona kojim bi se povezale sve jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave i omogućio stalni uvid u primjenu Ustavnog zakona te ostvarivanja prava nacionalnih manjina i u dijelu koji se odnosi na prava na jezik i pismo. Projektom će se uvelike olakšati nadzor nad provedbom Ustavnog zakona i ostvarivanju prava nacionalnih manjina na lokalnoj razini, ujedno će se poraditi na povećanju svijesti, uključujući i pripadnike nacionalnih manjina, o zaštiti manjinskih prava u Republici Hrvatskoj

Paragraf 61.

Vezano za preporuku Savjetodavnog odbora koja se odnosi na osiguranje i aktivno promicanje uporabe manjinskih jezika, uključujući i onih manjina koje su manje brojne, Ministarstvo uprave će i dalje provoditi aktivnosti na tragu uspostavljanja ravnopravne službene uporabe jezika i pisma na područjima gdje su ispunjeni za to zakonom predviđeni uvjeti kao i u onim sredinama gdje je to propisano statutima jedinica lokalne samouprave kako bi se u potpunosti implementirao Zakon o upotrebi jezika i pisma nacionalnih manjina i obveze iz Okvirne konvencije.

Članak 11. Okvirne konvencije

Manjinski jezici na topografskim oznakama i identifikacijskim ispravama

Paragraf 66.

Što se tiče zahtjeva Savjetodavnog odbora da tijela vlasti podignu razinu svijesti o hrvatskim međunarodnim i nacionalnim pravnim obvezama prema nacionalnim manjinama te da promiču blisku suradnju i savjetovanje lokalnih vlasti s predstavnicima manjina i većine, vezano uz postavljanje dvojezičnih ili trojezičnih oznaka, za istaknuti je kako su u svim jedinicama lokalne samouprave gdje zakon to propisuje postavljene natpisne ploče na jeziku i pismu nacionalne manjine na zgrade u kojima se nalaze tijela državne uprave.

Što se tiče građanske inicijative “Stožer za obranu hrvatskog Vukovara”, pokrenute u prosincu 2013. godine, za raspisivanjem referendumu s pitanjem: »Jeste li za to da se članak 12. stavak 1. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 155/02, 47/10, 80/10 i 93/11) mijenja tako da glasi: “Ravnopravna službena uporaba jezika i pisma kojim se služe pripadnici nacionalne manjine ostvaruje se na području jedinice lokalne samouprave, državne uprave i pravosuđa, kada pripadnici pojedine nacionalne manjine čine najmanje polovinu stanovnika takve jedinice?», navodimo sljedeće.

Hrvatski sabor je radi utvrđivanja je li referendumsko pitanje u skladu s Ustavom Republike Hrvatske dostavio pitanje Ustavnom sudu Republike Hrvatske, zajedno s prikupljenim potpisima kojih je bilo dovoljno odnosno više od 10% od ukupnog broja birača u Republici Hrvatskoj. Ustavni sud Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 12. kolovoza 2014. godine

donio odluku kojom je utvrdio da referendumsko pitanje nije u skladu s Ustavom Republike Hrvatske, a samim tim nije dopušteno raspisivanje referenduma o tom pitanju.

U istoj odluci Ustavni sud Republike Hrvatske je odredio:

– da je Gradsko vijeće Grada Vukovara dužno u roku od jedne godine od dana objave ove odluke u Narodnim novinama, vodeći se člankom 6. Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 51/00 i 56/00 – ispr.), a u duhu članka 8. Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 155/02, 47/10 – odluka USRH, 80/10 i 93/11 – odluka USRH), u Statutu Grada Vukovara izriječno propisati i urediti, za cijelo područje odnosno za pojedini dio ili pojedine dijelove područja Grada Vukovara, individualna prava pripadnika nacionalnih manjina na službenu uporabu svoga jezika i pisma te javnopravne obveze tijela državne i javne vlasti između onih navedenih u Zakonu o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina za koje smatra da odgovaraju životnim činjenicama i faktičnim okolnostima u Gradu Vukovaru, u opsegu koji ne ugrožava samu bit tih prava, a istodobno uvažava potrebe većinskog hrvatskog naroda koje izviru iz još uvijek živih posljedica velikosrpske agresije početkom 90-ih godina 20. stoljeća te potrebu pravednog i pravilnog tretmana srpske nacionalne manjine na području Grada Vukovara;

– da je Vlada Republike Hrvatske dužna u roku od jedne godine od dana objave ove odluke u Narodnim novinama uputiti u parlamentarnu proceduru izmjene i dopune Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u kojima će urediti prikladan pravni mehanizam za slučajeve kad predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave ne provode obveze iz Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina odnosno opstruiraju njegovu provedbu;

– da u razdoblju do donošenja izmjena i dopuna Zakona o upotrebi jezika i pisma nacionalnih manjina nadležna državna tijela neće provoditi taj zakon na području Grada Vukovara uporabom prisilnih mjera.

Sukladno odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske Vlada Republike Hrvatske je na svojoj sjednici usvojila Nacrt prijedloga zakona o izmjeni i dopuni Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi, s Nacrtom konačnog prijedloga zakona i Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj, s Nacrtom konačnog prijedloga zakona kojim se nastojao urediti prikladan pravni mehanizam za slučajeve kad predstavnička tijela jedinica lokalne samouprave ne provode obveze iz Zakona o službenoj uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina, odnosno opstruiraju njegovu provedbu.

Za donošenje Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj potrebna je 2/3 većina zastupnika u Hrvatskom saboru što je iznimno teško postići, a na saborskoj raspravi je odlučeno da Zakon ide u još jedno saborsko čitanje. Kako je u međuvremenu radi održanih parlamentarnih izbora proteklo više od šest mjeseci od prvog saborskog čitanja, a da nije provedeno drugo čitanje, postupak donošenja zakona je obustavljen.

Dana 27. kolovoza 2015. godine u Ministarstvu uprave zaprimljena je obavijest Vijeća srpske nacionalne manjine u Gradu Vukovaru od 24. kolovoza 2015. godine, Broj: 01-46/15, kojom se u skladu s člankom 32. stavkom 2. Ustavnog zakona obavještava Ministarstvo uprave da je Gradsko vijeće Grada Vukovara na sjednici održanoj dana 17. kolovoza 2015. godine, donijelo Statutarnu odluku o izmjenama i dopunama Statuta Grada Vukovara i Statutarnu odluku o ostvarivanju ravnopravne službene upotrebe jezika i pisma srpske nacionalne

manjine, za koje odluke Vijeće smatra da su suprotne Ustavu Republike Hrvatske, Ustavnom zakonu i Zakonu o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj.

S obzirom na to da je Ustavni sud Republike Hrvatske u točki III. izreke i u točki 32. alineji 3. obrazloženja svoje Odluke Broj: U-VIIR-4640/2014 odredio da u razdoblju do donošenja izmjena i dopuna Zakona o uporabi jezika i pisma nacionalnih manjina u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 51/00 i 56/00 - ispravak) nadležna državna tijela neće provoditi taj zakon na području Grada Vukovara uporabom prisilnih mjera, a kako bi se izbjeglo moguće postupanje Ministarstva suprotno Odluci Ustavnog suda Republike Hrvatske, Ministarstvo uprave uputilo je Ustavnom sudu Republike Hrvatske zamolbu za davanje upute i objašnjenja bi li određena postupanja predstavljala „prisilne mjere“.

Ustavni sud Republike Hrvatske u svom odgovoru od 7. listopada 2015., upućenom Ministarstvu uprave, ukazao je da odredbe statutarnih odluka od 17. kolovoza 2015. nisu na snazi, odnosno da stupaju na snagu 1. siječnja 2016. godine. Usvojene izmjene Statuta grada Vukovara stupile su na snagu 1. siječnja 2016. godine i trenutno su važeće.

U odnosu na topografske oznake i druga vidljiva „kolektivna“ prava na jezik i pismo srpske nacionalne manjine, predmetnim statutarnim odlukama se navodi kako se postupno propisuju pojedina kolektivna prava na jezik i pismo te se uvodi obveza periodičnog razmatranja (listopad svake godine) dostignutog stupnja razumijevanja, solidarnosti, snošljivosti i dijaloga među građanima Vukovara. Temeljem periodičnog razmatranja, Gradsko vijeće donosi odluku o mogućnosti, odnosno potrebi proširivanja opsega prava te će svake godine, a najkasnije svake druge godine, donositi dopunu Statutarne odluke kojom se pripadnicima srpske nacionalne manjine na području Grada Vukovara priznaju prethodno dogovorena nova prava.

Paragraf 67.

Vezano uz zahtjev Savjetodavnog odbora za osiguranjem da će pripadnicima nacionalnih manjina širom Hrvatske biti omogućeno te da će ih se poticati na uživanje svojih prava u skladu s nacionalnim zakonodavstvom bez ikakvih negativnih posljedica koje bi bile proizašle iz tog izbora, ističemo da državna tijela i institucije Republike Hrvatske, u okviru svog djelokruga, kontinuirano vode brigu o provedbi Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina, kao i posebnih zakona kojima se razrađuju pojedina prava pripadnika nacionalnih manjina. Putem raznih mjera i aktivnosti, pripadnike nacionalnih manjina upoznaje se s njihovim pravima te ih se potiče da se slobodno izjašnjavaju o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Isto tako, nečija nacionalna pripadnost ne može i ne smije biti prepreka u ostvarivanju bilo kojeg Ustavom ili zakonom zajamčenog prava, a zabrana stavljanja neke osobe u nepovoljan položaj temeljem njegove etničke pripadnosti, odnosno nacionalnog podrijetla, propisana je Zakonom o suzbijanju diskriminacije.

Članak 12. Okvirne konvencije

Jednak pristup obrazovanju

Paragraf 71.

Vežano za preporuku Savjetodavnog odbora za razvijanjem sveobuhvatne strategije kojom bi romskoj djeci osigurao učinkovit i jednak pristup obrazovanju putem intenzivne koordinacije između nadležnih tijela na središnjoj i lokalnoj razini te osiguravanjem dostatnih resursa, kako ljudskih, tako i financijskih, ističe se da je, tijekom 2015. godine, u području odgoja i obrazovanja postignut značajan napredak uključivanjem djece i učenika pripadnika romske nacionalne manjine na svim razinama obrazovnog sustava.

Vidljivo je značajno povećanje broja djece kojoj se osigurava uključivanje u programe predškolskog odgoja/predškole kako bi se premostio jaz između njihove socio-ekonomske situacije i mogućnosti za uspješnu integraciju tijekom daljnjeg obrazovanja. Kao i prethodnih godina nastavljeno je organiziranje predškolskih odgojnih skupina za svu romsku djecu kao pripremu za uključivanje u odgojno-obrazovni sustav, a osobito u sredinama gdje nema kapaciteta za integrirani predškolski odgoj. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta sufinancira roditeljski udio u ekonomskoj cijeni predškolskog odgoja za djecu koja su integrirana tj. polaznici su redovitog programa dječjih vrtića. Također, sufinancira se program predškole za pripadnike romske nacionalne manjine.

U Državnom proračunu osiguravaju se sredstva za plaćanje odgajatelja, didaktike te za prehranu djece. U slučaju da ne postoje prostorni uvjeti u predškolskoj ustanovi program predškole organizira se u osnovnim školama. Praćenje i vrednovanje ostvarivanja ciljeva i zadataka uključivanja romske djece u predškoli prati se suradnjom sa školama i vrtićima.

Vežano za konstataciju Savjetodavnog odbora da se upisivanje sve romske djece u predškolu treba smatrati prioritetom, naglašavamo da je prepoznata potreba i važnost provedbe programa predškole tj. program pripreme za osnovnu školu djece pripadnika romske nacionalne manjine. Upisivanje u predškolu daje dobre rezultate i upućuje na obvezu organiziranja predškolskih odgojnih skupina za svu romsku djecu. U odnosu na prethodne godine vidljivo je kako je došlo do značajnog povećanja broja djece u programima predškolskog odgoja/predškole. Tako je u pedagoškoj godini 2015./2016. uključeno 1.026 (513m, 513ž) djece dok ih je u 2014./2015. u programe predškolskog odgoja/predškole bilo ukupno 873 (442m, 431ž).

U osnovnoškolskom sustavu broj učenika se nije značajnije mijenjao. Tako je u školskoj godini 2014./2015. bilo 5.411 (2750m, 2661ž) učenika osnovnih škola, dok je u 2015./2016. ukupno 5.420 (2.740ž, 2.680m) učenika. Napominjemo kako su odjeli koje polaze samo pripadnici romske nacionalne manjine vezani uz činjenicu kako su to osnovne škole s visokim postotkom romske populacije. Kao npr. u Međimurskoj županiji u OŠ Kuršanec 71,6 %, OŠ Dr. Ivana Novaka Macinec 80,4%, OŠ Tomaša Goričanca Mala Subotica 42% (PŠ Držimurec Strelec - 100% učenika Romi), OŠ Vladimira Nazora Pribislavec 61,2%. Smanjenje broja razrednih odjela ovisi o mreži škola i upisnih područja gdje postoje razredni odjeli u kojima su samo Romi i to kako bi se uspostavila ravnoteža broja učenika Roma u odnosu na druge učenike. Kako bi se uspostavio optimalan omjer 30% Romi, 70% ostali učenici potreban je prostor, osiguran prijevoz i premještaj kadra, jednako kao i učenika u druge škole što zahtjeva zajedničke napore u osiguravanju odgovarajuće infrastrukture.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta svjesno je kako je potrebno osigurati i provoditi kvalitetno i inkluzivno obrazovanje djece pripadnika romske nacionalne manjine te kontinuirano ulaže napore u ostvarivanje tog cilja, imajući u vidu kompleksnost i sveobuhvatnost svih resursa, ali i angažman svih dionika koji je nužno potreban za ostvarivanje postavljenih ciljeva.

Nadalje, zbog nedovoljnog poznavanja ili nepoznavanja hrvatskoga jezika kod djece pripadnika romske nacionalne manjine/polaznika prvih razreda osnovne škole Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta omogućilo je zapošljavanje suradnika pomagača koji su pripadnici romske nacionalne manjine te vladaju jezikom sredine. Romski pomagači zajedno s učiteljem trebaju pomagati u pisanju domaćih zadaća tijekom produženog boravka te svladavanja školskog gradiva. Sukladno čl. 43. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, škole su dužne pružiti posebnu pomoć djeci koja imaju pravo na školovanje u Republici Hrvatskoj, a ne znaju ili nedostatno znaju hrvatski jezik. Slijedom navedenog, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta osigurava učenje hrvatskoga jezika tj. osigurava učiteljima razredne nastave i hrvatskog jezika prekovremeni rad, a koji rade s učenicima romske nacionalne manjine. Važno je spomenuti i održavanje stručnih skupova za učitelje i nastavnike hrvatskog jezika, a koji imaju za cilj stjecanje temeljnih interkulturalnih kompetencija, uspostavljanje zadovoljavajuće interakcije i komunikacije s osobama druge kulture, usvajanje interkulturalnih stavova, znanja i vještina – bolje razumijevanje i poštivanje različitih kultura, usvajanje djelotvornog ponašanja u drugim kulturama – interkulturalna osjetljivost te razvijanje osobnog znanja i komunikacijskih kompetencija u radu učenicima druge kulture.

Osim pružanja dodatne pomoći u učenju hrvatskog jezika, kako bi se pomogla integracija u redovnu školu, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, za učenike pripadnike romske nacionalne manjine osigurava produženi boravak.

Produženi boravak daje dobre rezultate u odgoju i obrazovanju pripadnika romske nacionalne manjine te je njegovo osiguranje iznimno važno kao preduvjet uspješnog završetka osnovnog obrazovanja učenika romske nacionalne manjine te je ostvaren znatan napredak djece na području učenja jezika, stjecanja higijenskih navika i socijalizacije djece. Provedba navedenih aktivnosti iznimno je važna u sprečavanju preuranjenog napuštanja školovanja učenika pripadnika romske nacionalne manjine, ali i podizanja razine svijesti o važnosti obrazovanja.

Osim za programe pomoći pri učenju hrvatskoga jezika i produženog boravka za pripadnike romske nacionalne manjine sufinanciraju se i maturalna putovanja, škola u prirodi, ljetne škole, smještaj u dom.

Također, za odrasle Rome programi opismenjavanja i osposobljavanja za prvo zanimanje nastavili su se provoditi i u 2015. godini. Sveukupno je programe pohađalo 1.326 polaznika, od toga 440 pripadnika romske nacionalne manjine i to 421 polaznik u programima opismenjavanja te 19 polaznika osposobljavanja za prvo zanimanje. Za obrazovanje odraslih isključivo se financira završavanje osnovnog obrazovanja te osposobljavanje za prvo zanimanje što će se nastaviti provoditi u budućnosti s ciljem povećavanja obuhvata odraslih pripadnika romske nacionalne manjine u programima opismenjavanja i obrazovanja s ciljem razvijanja kompetencija za postizanje konkurentnosti na tržištu rada. U 2015. godini vidljivo je povećanje broja korisnika mjere.

Paragraf 72.

Što se tiče preporuke Savjetodavnog odbora za sustavnim usmjeravanjem na rješavanje pitanja nesrazmjerno češćeg ispadanja romske djece iz obrazovnog sustava, ističemo činjenicu da se u sustav srednjoškolskog obrazovanja uključuje se sve veći broj učenika pripadnika romske nacionalne manjine.

Broj učenika romske nacionalne manjine upisanih u srednjoškolske programe u školskoj godini 2015./2016. je 746 (406 m, 340 ž), u odnosu na 682 (368 m, 314 ž) u školskoj godini

2014./2015. i 588 (327 m, 257 ž) učenika u školskoj godini 2013./2014. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta stipendira sve redovite učenike srednjih škola koji su pripadnici romske nacionalne manjine.

U vezi preporuke za ulaganjem napora usmjerenog ka uporabi materinskog jezika Roma u školama kako bi se promicalo njihovo razumijevanje i razvoj te poboljšao njihov školski uspjeh i inkluzija, navodimo da je, u listopadu 2015. godine, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta objavilo Javni poziv za prijavu kandidata za članove Stručne radne skupine za izradu prijedloga Kurikuluma Njegovanja jezika i kulture romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C). U prosincu 2015. ministar znanosti, obrazovanja i sporta donio je odluku o imenovanju Stručne radne skupine za izradu prijedloga Kurikuluma Njegovanja jezika i kulture romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C), a koji se planira objaviti u lipnju 2016. godine.

Cilj je rada Stručne radne skupine izrada prijedloga Kurikuluma predmeta Njegovanja jezika i kulture romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C) koji će sadržavati određenje svrhe, ciljeva i ishoda učenja ovoga predmeta, sadržaje, načela učenja i poučavanja i organizacije procesa učenja te načela vrednovanja, ocjenjivanja i izvješćivanja.

Prijedlog kurikuluma treba obuhvatiti sve razine i vrste obrazovanja na kojima se nastavni predmet poučava. Rad članova Stručne radne skupine za izradu prijedloga Kurikuluma predmeta Njegovanja jezika i kulture romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C) u izravnoj je funkciji realizacije mjere 2.4.1 poglavlja Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije.

Zaključno, aktivnosti koje su se provodile imaju za cilj poboljšanje pristupa kvalitetnom obrazovanju uključujući obrazovanje i skrb pruženu u ranom djetinjstvu, ali i tijekom osnovnog, srednjeg i sveučilišnog obrazovanja, s posebnim naglaskom na sprječavanje preuranjenog prekida školovanja i osiguravanja laganog prijelaza iz škole do zaposlenja. Od 2013. godine vidljivo je postizanje značajnih pozitivnih pomaka na području odgoja i obrazovanja pripadnika romske nacionalne manjine što je posebno vidljivo u predškolskom odgoju, ali i porastu broja učenika uključenih u srednjoškolski sustav obrazovanja. To upućuje na zaključak kako se radi o održivoj odgojno-obrazovnoj politici koja je iznimno važna u sprečavanju preuranjenog napuštanja školovanja učenika pripadnika romske nacionalne manjine, ali i podizanja razine svijesti o važnosti obrazovanja.

Udžbenici, stručno usavršavanje nastavnika i međukulturno obrazovanje

Paragraf 75.

U vezi preporuke koja se odnosi na podizanje svijesti o manjinskim pravima, općenito u obrazovnom sustavu, kao integralnom sastavnicom ljudskih prava, i osiguranjem kurikuluma i udžbenika koji će odgovarajuće oslikavati raznolikost hrvatskog društva, navodimo sljedeće.

Vežano za rješavanje problematike udžbenika na jeziku i pismu nacionalnih manjina izvješćujemo da će provedba kurikularne reforme potaknuti i izradu novih udžbenika za potrebe nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta kontinuirano skrbi o potrebama učenika pripadnika nacionalnih manjina koji se obrazuju na svom jeziku i pismu te je tijekom 2015. godine, za potrebe učenika osnovnih i

srednjih škola s nastavom na jeziku i pismu, isplatilo ukupno 1.171.713,00 kuna, od toga 1.097.143,61 kuna za troškove financiranja udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava za učenike koji se školuju na srpskom jeziku i ćiriličnom pismu i 74.558,39 kuna za troškove financiranja udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava za učenike koji se školuju na talijanskom jeziku.

Vežano za unapređivanje kurikuluma učenika pripadnika nacionalnih manjina, u prosincu 2015. objavljen je Javni poziv za prijavu kandidata za članove stručnih radnih skupina za izradu prijedloga predmetnih kurikuluma za nacionalne manjine koje se školuju po modelu A i modelu C.

Za provođenje Cjelovite kurikularne reforme sukladno cilju 2. u poglavlju Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, ministar znanosti, obrazovanja i sporta, na prijedlog Ekspertne radne skupine za provođenje Cjelovite kurikularne reforme sukladno cilju 2. u poglavlju Rani i predškolski, osnovnoškolski i srednjoškolski odgoj i obrazovanje Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije, objavio je javne pozive za prijavu kandidata za članove stručnih radnih skupina za izradu prijedloga:

1. Kurikuluma češkog jezika za osnovne i srednje škole s nastavom na češkom jeziku i pismu (model A),
2. Kurikuluma mađarskog jezika za osnovne i srednje škole s nastavom na mađarskom jeziku i pismu (model A),
3. Kurikuluma srpskog jezika za osnovne i srednje škole s nastavom na srpskom jeziku i ćiriličnom pismu (model A),
4. Kurikuluma talijanskog jezika za osnovne i srednje škole s nastavom na talijanskom jeziku i pismu (model A),
5. Kurikuluma predmeta Njegovanja češkog jezika i kulture u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C),
6. Kurikuluma predmeta Njegovanja mađarskog jezika i kulture u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C),
7. Kurikuluma predmeta Njegovanja srpskog jezika i kulture u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C),
8. Kurikuluma predmeta Njegovanja talijanskog jezika i kulture u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C),
9. Kurikuluma predmeta Njegovanja jezika i kulture romske nacionalne manjine u osnovnim i srednjim školama Republike Hrvatske (model C).

Paragraf 76.

Vežano za preporuku koja se odnosi na osiguravanje učinkovitog stručnog usavršavanja nastavnika i zaposlenika u školi, kako bi se prilagodili raznolikosti u razredu i promicali međukulturno poštovanje i razumijevanje u čitavom obrazovnom sustavu, ističemo da, prema odredbi članka 10. Zakona o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina,

nastavu u odgojno-obrazovnim ustanovama obavljaju prvenstveno učitelji pripadnici nacionalne manjine i drugi koji u potpunosti vladaju jezikom manjine.

Sukladno zahtjevima škola, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta odobrava zapošljavanje učitelja i stručnih suradnika za potrebe nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina te osigurava plaće za njihov rad. Stručno usavršavanje učitelja/nastavnika u nastavi na jeziku i pismu nacionalnih manjina kontinuirano se provodi, a stručno usavršavanje svih učitelja u nadležnosti je Agencije za odgoj i obrazovanje. Na području predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja, uz ostale poslove, Agencija organizira i provodi stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih radnika te pruža stručnu pomoć i daje upute odgojno-obrazovnim radnicima. Sredstva za realizaciju stručnih skupova osigurana su u suradnji Agencije za odgoj i obrazovanje, Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i osnivača škola koji školama refundiraju troškove sudjelovanja učitelja na stručnim skupovima.

Članak 14. Okvirne konvencije

Pučavanje na i o manjinskim jezicima

Paragraf 80.

Vezano za preporuku Savjetodavnog odbora kojom se pozivaju tijela vlasti na blisku suradnju s predstavnicima manjina vezano za sva pitanja o administraciji i organizaciji obrazovanja na manjinskim jezicima i osiguranje ostvarenja prava pripadnika nacionalnih manjina na učenje vlastitog jezika i pisma ujednačeno u svim dijelovima zemlje, uključujući i jezike kojima govore Romi, držimo da je na području odgoja i obrazovanja na jeziku i pismu nacionalnih manjina po svim postojećim modelima (A, B i C) u Republici Hrvatskoj postignut visok stupanj provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina sastavni je dio cjelokupnog sustava odgoja i obrazovanja te se temeljni dokumenti obrazovne politike odnose i na ovaj segment obrazovnog sustava. Odgoj i obrazovanje na jeziku i pismu nacionalnih manjina provodi se u osnovnim i srednjim školama s nastavom na jeziku i pismu kojim se služe pod uvjetima i na način propisan posebnim programom nadležnog ministarstva o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

U školskoj godini 2015./2016. pripadnici nacionalnih manjina u osnovnim školama pokazali su veći interes za nastavu po modelu C, odnosno nastavu „njegovanja jezika i kulture“ koja u dodatnoj satnici u trajanju od dva do pet školskih sati tjedno, nakon redovne nastave koja se izvodi na hrvatskome jeziku, obuhvaća učenje jezika i književnosti nacionalne manjine, geografije, povijesti glazbene i likovne kulture/umjetnosti. Stoga je vidljiv i porast broja učenika u navedenoj nastavi; istom je obuhvaćeno 157 učenika više nego prethodne školske godine.

U svrhu očuvanja etničkog, kulturnog i jezičnog identiteta učenika pripadnika nacionalnih manjina kontinuirano se sufinanciraju i posebni oblici nastave, odnosno učenje jezika i kulture u tzv. „ljetnim školama“, koji za cilj imaju povećanje mogućnosti učenicima polaznicima „ljetnih škola“ da izvan redovitoga odgojno-obrazovnoga sustava steknu znanja i vještine u skladu sa svojim interesima i sposobnostima.

Ljetnim školama u organizaciji manjinskih udruga obuhvaćeni su prije svega oni učenici koji zbog objektivnih razloga (disperzivnost stanovanja) nisu u mogućnosti pohađati postojeće modele nastave na jeziku i pismu nacionalnih manjina.

Vežano za iskazanu zabrinutost oko kvalitete manjinskog obrazovanja „zbog nedostatka usvojenog kurikuluma i primjerenih udžbenika“, napominjemo da je u tijeku izrada prijedloga predmetnih kurikuluma za nacionalne manjine koje se obrazuju na jeziku i pismu nacionalnih manjina po modelu A (češki, mađarski, srpski i talijanski) te po modelu C (češki, mađarski, romski, srpski i talijanski) što predstavlja značajan korak u uključivanju manjinskog obrazovanja u cjelovitu kurikularnu reformu kojom je započela realizacija Strategije obrazovanja, znanosti i tehnologije u Republici Hrvatskoj.

Zaključno, Republika Hrvatska i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u potpunosti i kontinuirano ostvaruju sve svoje obveze prema učenicima pripadnicima nacionalnih manjina sukladno Zakonu o odgoju i obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina (Narodne novine, broj 51/00 i 56/00) te time potvrđuju da se u području odgoja i obrazovanja nacionalnih manjina pridržavaju najviših standarda iz razvijenih obrazovnih sustava.

Paragraf 81.

U vezi prijedloga za razmatranjem uvođenja modela metoda dvojezičnog i višejezičnog poučavanja kako bi se poboljšala kvaliteta poučavanja jezika u svim školama i olakšalo visokokvalitetno učenje različitih jezika u integriranim obrazovnim okruženjima, posebice u područjima gdje mali broj učenika može potaknuti spajanje razreda, naglašavamo da pripadnici nacionalnih manjina sami predlažu i odabiru model i program obrazovanja u skladu s postojećim zakonima i svojim mogućnostima realizacije programa te da su svi modeli i oblici školovanja u redovitom odgojno-obrazovnom sustavu Republike Hrvatske.

Članak 15. Okvirne konvencije

Zastupljenost u izabranim tijelima i sudjelovanje u donošenju odluka

Paragraf 86.

Vežano za preporuku Savjetodavnog odbora da svim predstavnicima nacionalnih manjina, kao integralnim članovima hrvatskog društva, osigura prilika na djelotvorno sudjelovanje u cjelokupnom procesu donošenja političkih odluka, Ministarstvo uprave ističe kako neprekidno od 1991. godine do danas, pripadnici nacionalnih manjina imaju unaprijed zakonom zajamčen i osiguran određen broj mjesta u Hrvatskom saboru.

Od uvođenja razmjernog izbornog sustava i stupanja na snagu važećeg izbornog zakona 1999. godine u svih pet dosadašnjih izbornih postupaka za izbor zastupnika u Hrvatski sabor unaprijed zakonom zajamčena i osigurana mjesta za pripadnike nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru popunjavala su se, na temelju posebnih zakonskih pravila za birače-pripadnike nacionalnih manjina, u posebnoj izornoj jedinici za manjine. Pripadnici nacionalnih manjina imali su pravo na zastupljenost u Hrvatskom saboru. Izbori za zastupnike nacionalnih manjina su utemeljeni na načelu "ili" - "ili". Birači pripadnici nacionalnih manjina mogu slobodnom voljom odabrati za koga će i u kojem će svojstvu glasovati: ili u svojstvu državljana Republike Hrvatske, neovisno o svojoj nacionalnoj pripadnosti, na

temelju općeg i jednakog biračkog prava u općim izbornim jedinicama ili u svojstvu pripadnika nacionalne manjine za zastupnike nacionalnih manjina u posebnoj izbornoj jedinici. Pravo odabira birača-pripadnika nacionalnih manjina ne utječe na položaj i broj zastupnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru. Ako su birači-pripadnici nacionalnih manjina odabrali da će na izborima glasovati na temelju općeg i jednakog biračkog prava u svojstvu državljana Republike Hrvatske u općim izbornim jedinicama, a ne u svojstvu pripadnika nacionalne manjine za zastupnike nacionalnih manjina u posebnoj izbornoj jedinici, taj njihov odabir ne utječe na unaprijed zajamčen broj zastupnika nacionalnih manjina u Hrvatskom saboru, jer on nije ovisan o broju dobivenih glasova na izborima. Izabrani zastupnici nacionalnih manjina u posebnoj izbornoj jedinici imaju ista prava odnosno u svemu su izjednačeni sa svim ostalim saborskim zastupnicima.

Paragraf 87.

Vezano za preporuku Odbora kojom se traži povećanje sudjelovanja pripadnika nacionalnih manjina, uključujući žene i mlade glasače na lokalnoj razini, osiguranjem poticaja za njihovo aktivno sudjelovanje na lokalnim izborima, ističemo sljedeće.

U odnosu na zastupljenost na lokalnoj razini, potrebno je istaknuti već navedenu činjenicu u Četvrtom izvješću Republike Hrvatske o provođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina kako su na redovnim izborima koji su provedeni u svibnju 2013. godine izabrani zamjenici općinskog načelnika, gradonačelnika, odnosno župana iz reda pripadnika nacionalnih manjina te je postignuta potrebna zastupljenost pripadnika nacionalne manjine u svim jedinicama lokalne i područne samouprave u kojima su pripadnici nacionalnih manjina na to imali pravo sukladno zakonu. Izabrani zamjenici iz reda pripadnika nacionalnih manjina imaju ista prava odnosno ovlasti i obveze kao i drugi izabrani zamjenici. Ovlasti su svim zamjenicima simbolične obzirom da je zakonom propisano da je izvršno tijelo jedinice lokalne i jedinice područne (regionalne) samouprave u općini općinski načelnik, u gradu gradonačelnik i u županiji župan. Isto tako je ostvarena u potpunosti zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkom tijelu te su lokalni izbori 2013. godine prvi lokalni izbori u kojima su manjine ostvarile potpunu zastupljenost na lokalnoj razini.

Što se tiče dijela preporuke koja se odnosi na odgovarajuće zakonodavno rješenje za izbor vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u jedinicama samouprave i osiguranje da ono rezultira djelotvornim sudjelovanjem izabranih predstavnika u procesu donošenja odluka na lokalnoj razini, navodi se sljedeće.

U odnosu na izbore za članove vijeća nacionalnih manjina i predstavnike nacionalnih manjina, isti se biraju neposredno na izborima, tajnim glasovanjem na mandat od četiri godine. Na postupak izbora i druga pitanja u svezi s njihovim izborom primjenjuju se odredbe Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (Narodne novine, broj 33/01, 10/02, 155/02, 45/03, 43/04, 40/05, 44/05 – pročišćeni tekst, 109/07, 24/11 i 144/12). Članovi vijeća i predstavnici nacionalnih manjina biraju se većinskim izbornim sustavom u kojem cijelo područje općine ili grada, županije ili Grada Zagreba čini jednu izbornu jedinicu. Za člana vijeća ili predstavnika izabran je kandidat odnosno kandidati koji na izborima dobiju relativnu većinu glasova birača koji su glasovali. Izbore za članove vijeća i predstavnike nacionalnih manjina od početka prati slaba izlaznost birača, pripadnika nacionalnih manjina koji imaju pravo glasa na takvim izborima. Isto će se pokušati riješiti novim izbornim zakonom koji će regulirati samo izbore za članove vijeća nacionalnih manjina i predstavnike nacionalnih manjina.

Potreba posebnog izbornog zakona je prepoznata pri donošenju Zakona o lokalnim izborima (Narodne novine, broj 144/12) kojim je i propisano da će se postupak izbora članova vijeća nacionalnih manjina i predstavnika nacionalnih manjina koji se biraju u jedinicama sukladno odredbama Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina uredit posebnim zakonom, a do tada će na snazi ostati odredbe Zakona o izboru članova predstavničkih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (Narodne novine, broj 33/01, 10/02, 155/02, 45/03, 43/04, 40/05, 44/05, 109/07 i 24/11) koje se odnose na izbore za članove vijeća nacionalnih manjina i predstavnike nacionalnih manjina u jedinicama te odredbe o izboru članova predstavničkih tijela u dijelu odgovarajuće primjene na izbore za članove vijeća nacionalnih manjina i predstavnike nacionalnih manjina.

Izbori u svibnju 2015. godine održani su primjenom odredaba zakona koje su ostale na snazi te na navedeni izborni postupak nije bilo primjedbi niti je Ustavni sud Republike Hrvatske postupao u smjeru osporavanja izbornog postupka te, stoga, ne stoje ocjene kojima se osporava legalnost izbora. Ministarstvo uprave se slaže da je potrebno izborni postupak kojim se biraju članovi vijeća nacionalnih manjina i predstavnici nacionalnih manjina posebno urediti.

Zastupljenost u državnoj službi i upravi

Paragraf 91.

U vezi preporuke kojom se traži od tijela vlasti da zapošljavanje pripadnika nacionalnih manjina, uključujući i žena u javnim službama na središnjoj i lokalnoj razini, odrede kao prioritet, ističemo činjenicu da su zbog gospodarske situacije u Republici Hrvatskoj u nekoliko prethodnih godina mogućnosti za zapošljavanje općenito smanjene uključujući i mogućnosti zapošljavanja u tijelima državne uprave, pa tako i pripadnika nacionalnih manjina.

U odnosu na zastupljenost u državnoj službi i upravi, Ministarstvo uprave navodi kako je na dan 31. prosinca 2015. godine u tijelima državne uprave i stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske bilo zaposleno 50.375 službenika i namještenika, od čega 28.758 žena i 21.617 muškaraca, a od kojih su njih 1.713 ili 3,40 % bili pripadnici nacionalnih manjina. Plan prijama u državnu službu u tijela državne uprave i stručne službe i urede Vlade Republike Hrvatske za 2015. godinu donesen je 11. ožujka 2015. (Narodne novine, broj 31/15) te je kasnije dopunjen jednom dopunom od 7. svibnja 2015. (Narodne novine, broj 52/15). Navedenim je Planom planiran prijam u službu za ukupno 89 pripadnika nacionalnih manjina. Podaci o pripadnicima nacionalnih manjina, koji su se izjasnili kao pripadnici, kontinuirano se unose u Registar zaposlenih u javnom sektoru od strane državnih tijela, za zaposlene u tom tijelu.

Napominjemo da je tijekom 2015. godine i dalje bila na snazi već spomenuta Odluka o zabrani zapošljavanja državnih službenika i namještenika u tijelima državne uprave, stručnim službama i uredima Vlade Republike Hrvatske. Sukladno navedenoj Odluci, zapošljavanje u državnoj službi moguće je iznimno, ukoliko nije moguće osigurati redovito obavljanje poslova preraspodjelom između postojećih službenika, sukladno planu prijema i osiguranim financijskim sredstvima, samo na radna mjesta službenika koja ostanu upražnjena zbog prestanka službe i radna mjesta službenika radi zamjene odsutnih službenika. Zabrana se ne odnosi na zapošljavanje državnih službenika koji su neophodni za izvršavanje obveza preuzetih prema Europskoj uniji, sukladno planu prijema i osiguranim financijskim

sredstvima. Dodatno, navedena Odluka postrožena je primjenom klauzule 2 za 1 (za dva otišla jedan novi zaposleni). Sve navedeno odrazilo se i na mogućnosti zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina.

Sva državna tijela obvezna su objavljivati raspisane javne natječaje na svojoj web stranici i na web stranici Ministarstva uprave. Ministarstvo uprave kontinuirano informira sve zainteresirane građane (odgovarajući na telefonske upite, putem web-stranice) o pravu pripadnika nacionalnih manjina na prednost pri zapošljavanju sukladno odredbi članka 22. stavka 2. Ustavnog zakona, bez obveze dostavljanja dokaza o nacionalnoj pripadnosti te ujedno upućuje državna tijela o obvezi navedenog postupanja prilikom provedbe postupaka zapošljavanja.

Djelotvorno sudjelovanje u socioekonomskom životu

Paragraf 95.

Savjetodavni odbor potiče tijela vlasti da kao prioritet odrede revitalizaciju marginaliziranih područja u kojima žive pripadnici nacionalnih manjina u pogledu infrastrukture, komunalnih usluga, prijevoza i prilika za zapošljavanje. Redovni pristup zdravstvenim i drugim osnovnim službama mora biti dostupan, posebice u područjima gdje uglavnom žive starije osobe.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, gotovo polovica stanovnika Republike Hrvatske živi u ruralnim i prijelaznim područjima, odnosno nešto manje od dva milijuna ih je izloženo rizicima nepoštivanja ljudskih prava, koje nosi život izvan urbanih sredina. U navedenim ruralnim područjima živi i neznatan broj pripadnika nacionalnih manjina.

Neodgovarajuće zdravstvene i socijalne usluge, udaljenost ustanova, slabo opremljene škole, neadekvatna mreža javnog prijevoza i nedostatak odgovarajućih mogućnosti zapošljavanja samo su dio problema s kojima se stanovnici tih područja susreću, pri čemu su posebno ugrožene ranjive skupine: starije osobe, žene, djeca i osobe s invaliditetom.

S ciljem podizanja svijesti o svakodnevnim poteškoćama stanovnika ruralnih područja, Ured pučke pravobraniteljice je u suradnji s pravobraniteljicom za ravnopravnost spolova, pravobraniteljicom za djecu i pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom, koncem 2015. godine, u Hrvatskom saboru organizirao konferenciju na temu ostvarivanja ljudskih prava u ruralnim područjima.

Fokus prvoga panela Dostupnost socijalnih i komunalnih usluga u ruralnim područjima bio je na nedostupnosti osnovnih usluga u ruralnim područjima, poput električne energije, vode i javnog prijevoza, što posebno pogađa osobe starije životne dobi, koji se uz nedostupnost ovih usluga često osjećaju i društveno isključenima. Drugi panel odnosio se na Položaj žena u ruralnom području dok je treći panel Dostupnost predškolskog odgoja, obrazovanja i zdravstvenih službi djece pokazao kako je djetinjstvo i odrastanje na selu, otoku ili kojem drugom izoliranom području, udaljenom od urbanih središta, obilježeno nizom specifičnih poteškoća i u pravilu podrazumijeva otežanu dostupnost pojedinih službi koje skrbe o djeci, što još teže pogađa djecu koja žive u siromaštvu, romsku djecu, djecu s teškoćama u razvoju i druge ranjive skupine. Fokus posljednjega panela odnosio se na nepristupačnost građevina i prijevoza.

Što se tiče prilika za zapošljavanje, konkretno pripadnika romske nacionalne manjine, najviše je provedena mjera programa javnih radova, dok se druge mjere poticanja zapošljavanja ili

samozapošljavanja pripadnika romske zajednice koriste u maloj mjeri. Primjerice, mjera sufinanciranja zapošljavanja Roma predviđena za područje pet županija nije uopće korištena u Brodsko-posavskoj županiji, dok je u ostalim županijama zaposleno između jedne i tri osobe. Pravo na djelomično pokrivanje troškova samozapošljavanja koristilo je u cijeloj Hrvatskoj 18 Roma.

Paragraf 96.

Vezano za preporuku Odbora na određivanje prioriteta za pronalazak brzog i primjerenog rješenja uvjeta u kojima žive Romi u nelegalnim naseljima, putem sveobuhvatnog pristupa kojim će se prevladati postojeći obrasci marginalizacije i isključenosti, ističemo da je u nekim romskim naseljima proteklih godina postignut vidljiv napredak u razvoju infrastrukture, uglavnom izgradnjom ili asfaltiranjem cesta te izgradnjom vodovodne mreže i javne rasvjete. No, u mjestima u kojima postoji komunalno-infrastrukturna mreža, mogućnost (legalnih) priključaka ovisi o pravnom statusu stambenih objekata, ali i o mogućnosti plaćanja troškova priključaka. Među romskim zajednicama različita je situacija i u pogledu imovinskopravnih odnosa, odnosno prava vlasništva nad stambenim objektima i mogućnosti njihove legalizacije, a samim time i mogućnosti priključenja na infrastrukturne objekte, ukoliko postoje.

Nastavno na aktivnosti legalizacije objekata i infrastrukturne investicije kojima se poboljšava pristup komunalnoj i društvenoj infrastrukturi pripadnicima romske nacionalne manjine, poboljšanje stambenih uvjeta stambenim zbrinjavanjem i dalje ostaje visoko na listi prioriteta. S obzirom na nadležnost jedinica lokalne samouprave, prigodom planiranja aktivnosti u Akcijskom planu osobita pozornost će se posvetiti stvaranju primjerenog okvira za potporu jedinicama lokalne samouprave. Pozitivni primjeri takvih intervencija postoje i na središnjoj razini, u aktivnostima Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Agencije za pravni promet i posredovanje nekretninama (na području Baranje), i na lokalnoj razini (stambeno zbrinjavanje u općini Hlebine, Koprivničko-križevačka županija i općini Darda, Osječko-baranjska županija).

Posebnu vrijednost za sveobuhvatni pristup imat će ranije navedene intervencije u okviru *Operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014-2020* i u *Operativnog programa Učinkoviti ljudskih potencijali 2014.-2020.*

Rješavanje brojnih problema u velikoj mjeri ovisi i o aktivnosti lokalnih i područnih (regionalnih) vlasti te njihovoj koordinaciji sa središnjim tijelima, a na jedinicama lokalne samouprave je da stvore nužne prostornoplanske pretpostavke za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata te uređenje i opremanje lokacija na kojima se nalaze romska naselja.

O području stanovanja, 7. listopada 2014. godine održana je tematska sjednice Povjerenstva za praćenje provedbe Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje 2013. do 2020. godine, na kojoj je Povjerenstvo poziva jedinice lokalne samouprave, da sukladno mjerama iz Akcijskog plana za provedbu Strategije, 2013.-2015. godine, pomažu u traženju načina i sredstva za poboljšanje stambenih i ukupnih životnih uvjeta Roma.

Na sjednici je Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja izvijestilo da je, na temelju zahtjeva jedinica lokalne samouprave, nastavilo sa su/financiranjem izrade prostornih planova za lokacije naseljene Romima u svrhu integracije tih lokacija u sustave postojećih naselja, kao i u svrhu sanacije tih lokacija odnosno poboljšanja karaktera opremanjem nedostajućim komunalnim sadržajima i mrežom javnih površina na tim lokacijama.

U dogovoru s jedinicama lokalne samouprave i nadležnim upravnim tijelima, Ministarstvo je nastavilo s pružanjem financijske pomoći romskoj populaciji u ozakonjenju njihovih nezakonito izgrađenih zgrada, osiguravanjem sredstava te pripremom i provedbom otvorenih postupaka javne nabave za izradu geodetskih i arhitektonskih snimaka izvedenog stanja, kao financijski zahtjevnih, a obaveznih dijelova zahtjeva za donošenje rješenja o izvedenom stanju. Sredstva od naknade za zadržavanje nezakonito izgrađenih zgrada u prostoru, osim za ranije navedeno, koristit će i za opremanje prostora devastiranih nezakonitom gradnjom nedostajućim komunalnim sadržajima.

Članak 16. Okvirne konvencije

Održivost povratka

Paragraf 98.

Vežano za promicanje održivosti povratka manjina osiguravajući povratnicima ponovnu uspostavu dostojanstvenog života, navodimo da su tijekom 2015. godine zabilježeni pozitivni pomaci u brzini rješavanja zahtjeva za ostvarivanje statusa povratnika te isplati povratničke naknade. Vežano za postupak rješavanja statusa, ohrabrujuće je da se žalbe na prvostupanjska rješenja promptno rješavaju.

Važno je istaknuti i podatak prema kome je evidentno smanjenje broja korisnika organiziranog smještaja, čemu je najviše doprinijelo zatvaranje Prihvatnog centra Strmica kraj Knina, a tijekom 2016. planira se zatvaranje i ostalih objekata. Dana 31. prosinca 2015. bilo je ukupno 346 korisnika organiziranog smještaja, što je 76 manje nego prethodne godine.

Pri rješavanju ovog problema važno je uzeti u obzir objektivne okolnosti (ne)prebivanja vlasnika u Republici Hrvatskoj, odnosno poteškoće povezane s povratkom, ostvarivanjem stambenog zbrinjavanja na području posebne državne skrbi ili obnove u ratu oštećenih kuća. Naime, iako vlasnici zemlje trebaju ispuniti svoje obveze, istovremeno bi nadležne institucije, barem na područjima posebne državne skrbi, trebale imati na umu socijalnu održivost i osjetljivost te teškoće koje često stoje na putu povratnicima-vlasnicima poljoprivrednog zemljišta.

Što se tiče nagodbi s vlasnicima zauzete privatne imovine koji još uvijek ne mogu stupiti u posjed, odnosno koja je devastirana, a koji moraju isplatiti privremene korisnike zbog izvršenih ulaganja, tijekom 2015. sklopljene su četiri takve nagodbe kojima je Republika Hrvatska preuzela plaćanje nenaplaćenih tražbina i troškove parničnog postupka. U postupku sklapanja nagodbi je još šest predmeta, koji se planiraju okončati tijekom 2016. godine.

Članak 18. Okvirne konvencije

Paragraf 100.

Vežano za poziv Savjetodavnog odbora tijelima vlasti da zadrže duh dobrosusjedskih odnosa i promiču blisku suradnju u regiji oko raznih pitanja vezanih uz zaštitu manjina, a ne samo na obrazovanje i kulturu, ističemo da Republika Hrvatska, pored brojnih bilateralnih ugovora i

sporazuma o kulturnoj suradnji koje je sklopila tijekom proteklog izvještajnog razdoblja, nastavlja posvećivati pažnju provođenju bilateralnih sporazuma o zaštiti prava nacionalnih manjina, koje je potpisala s Crnom Gorom, Italijom, Mađarskom, Makedonijom i Srbijom. Za praćenje provedbe sklopljenih sporazuma i predlaganje odgovarajućih preporuka vladama država potpisnica ustrojeni su s Mađarskom, Makedonijom, Srbijom i Crnom Gorom međuvladini mješoviti odbori, na kojima se razmatraju aktualna pitanja od interesa za nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatsku manjinu u navedenim državama.

Koncem 2014. godine, održana je sjednica Međuvladinog mješovitog odbora za provedbu Sporazuma između Republike Hrvatske i Republike Mađarske o zaštiti mađarske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Republici Mađarskoj na kojoj je, između ostalog, utvrđena mogućnost proširenja međuvladine suradnje u financijskoj perspektivi Europske unije 2014.-2020. Potvrđena je važnost mađarsko-hrvatske energetske suradnje za energetsku sigurnost regije, te namjera dodatnog jačanja suradnje u okviru regionalnih foruma koji imaju istaknutu ulogu u procesu proširenja, s obzirom na Strategiju EU za Dunavsku regiju.

Sukladno Sporazumu između Vlade Republike Hrvatske i Vlade Republike Makedonije o zaštiti prava hrvatske manjine u Republici Makedoniji i makedonske manjine u Republici Hrvatskoj, osnovan je međuvladin Mješoviti odbor sa zadaćom praćenja provedbe Sporazuma i predlaganja konkretnih mjera objema vladama usmjerenih na poboljšanje statusa jedne i druge nacionalne manjine.

Zadaća je Mješovitog odbora za provedbu Sporazuma o zaštiti prava hrvatske manjine u Srbiji i srpske manjine u Republici Hrvatskoj, koji je 2005. godine i ratificiran u objema državama, praćenje provedbe tog Sporazuma i predlaganje mjera na poboljšanje statusa nacionalnih manjina u jednoj i drugoj državi.

Hrvatsko-crnogorski međuvladin Mješoviti odbor za manjine, ustrojen na temelju Sporazuma između Republike Hrvatske i Crne Gore o zaštiti prava hrvatske manjine u Crnoj Gori i crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj, održao je svoju prvu sjednicu 28. travnja 2015. godine u Podgorici.

Bilateralni su odnosi između Hrvatske i Italije u posljednjih nekoliko godina u stalnom usponu, a pitanje statusa manjina, kako talijanske u Hrvatskoj, tako i hrvatske u Italiji, bitan je segment tih odnosa.

U prethodnom je razdoblju Republika Hrvatska bila potpisnica i nekoliko programa suradnje na području obrazovanja, između ostalog, sa Rumunjskom i Slovačkom.

Republika Hrvatska održava dobre odnose sa zemljama iz svog okruženja, podupire proces proširenja Europske unije pomažući svojim iskustvom tranzicijske procese u regiji, te je otvorena za mogućnost širenja i jačanja bilateralne suradnje u vezi svih pitanja koji se tiču prava nacionalnih manjina.

POGLAVLJE 3. ZAKLJUČCI

Pitanja koja zahtijevaju hitno djelovanje

- **Brigu o manjinskim pravima treba učiniti prioritonom i sastavnim dijelom programa Vlade RH u području ljudskih prava te, u bliskoj suradnji s predstavnicima manjina, razviti učinkovite mehanizme koji će pripadnicima nacionalnih manjina osigurati ostvarenje njihovih prava bez negativnih posljedica koje proistječu iz tog izbora.**

Vlada Republike Hrvatske je u proteklom razdoblju donijela nekoliko važnih strateških dokumenata u području ljudskih prava, među kojima je već spomenuti Nacionalni program zaštite i promicanja ljudskih prava za trogodišnje razdoblje od 2013.-2016.

Također, tijekom 2015. godine započela je izrada novog Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije za razdoblje 2015.-2020. koji proces je bio financijski potpomognut sredstvima iz EU Programa Progress, kroz zajednički projekt Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Ureda pučke pravobraniteljice, o čemu je detaljno bilo riječi u drugom poglavlju, uz članak 4. Konvencije (paragraph 21.) vezano za pravni i institucionalni okvir za promicanje jednakosti pristupa ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina.

Sustavno i pravovremeno osuđivati sve pojave nacionalističke i protumanjinske retorike u javnom i političkom govoru i medijima te osigurati učinkovitu istragu i kažnjavanje svih slučajeva zločina iz mržnje i govora mržnje.

Vezano za poduzimanje mjera s ciljem sprječavanja, istrage i kaznenog progona počinitelja kaznenih djela motiviranih mržnjom potrebno je napomenuti da nadležne ustrojstvene jedinice Ravnateljstva policije i dalje u okviru svog djelokruga rada kontinuirano provode aktivnosti kojima se prate i analiziraju događaji s obilježjima nacionalne ili vjerske mržnje i netrpeljivosti. Temeljem izvršene analize događaja identificiraju se ugrožene skupine, te se u suradnji s navedenim skupinama organizira zajednička provedba mjera usmjerenih na prevenciju i suzbijanje zločina iz mržnje. I dalje se nastavlja sustavna edukacija policijskih službenika u području zaštite ljudskih prava, prava manjinskih i ugroženih skupina te zločina iz mržnje koje se provode na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

U odnosu na 2014. godinu kada je zabilježeno 14 kaznenih djela zločina iz mržnje, tijekom 2015. godine je zabilježen porast broja kaznenih djela za 63%, što je izravna posljedica provedbe brojnih preventivnih mjera usmjerenih na jačanje svijesti građana o važnosti zločina iz mržnje te potrebi njihovog prijavljivana, a osobito identifikacije skupina najčešće ugroženih zločinima iz mržnje te provedbe ciljanih mjera u suradnji s takvim skupinama.

Što se medija tiče, Zakon o elektroničkim medijima (Narodne novine, broj 153/09, 84/11, 94/13, 136/13) u članku 12. određuje da u audio i/ili audiovizualnim medijskim uslugama nije dopušteno poticati, pogodovati poticanju i širiti mržnju ili diskriminaciju na osnovi rase ili etničke pripadnosti ili boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog uvjerenja, nacionalnog ili socijalnog podrijetla, imovnog stanja, članstva u sindikatu, obrazovanja, društvenog položaja, bračnog ili obiteljskog statusa, dobi, zdravstvenog stanja, invaliditeta, genetskog naslijeđa, rodnog identiteta, izražavanja ili spolne orijentacije, te antisemitizam i ksenofobiju, ideje fašističkih, nacionalističkih, komunističkih i drugih totalitarnih režima.

Agencija za elektroničke medija u 2015. godini razmatrala je ukupno 29 predmeta u kojima je odlučivala radi li se o kršenju odredbe članka 12. stavka 2. navedenog Zakona (zabrana poticanja i širenja mržnje i diskriminacije). Od ukupnog broja predmeta, njih 20 odnosilo se na pružatelje elektroničkih publikacija, šest na nakladnike televizije te tri na nakladnike radija. Nakon provedenog postupka, Vijeće za elektroničke medije je u ukupno 9 slučajeva utvrdilo kršenje gore navedenih odredbi Zakona, te je izreklo četiri upozorenja i četiri opomene, a dva predmeta su proslijeđena na nadležno postupanje Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske, radi utvrđenja postoje li elementi kaznenih djela. U ostalim slučajevima nije utvrđeno da postoji odgovornost pružatelja medijskih usluga radi kršenja članaka 12. stavka 2. i 26. stavka 1. Zakona.

- **Odrediti kao prioritet razvoj i revitalizaciju marginaliziranih područja, uglavnom naseljenih pripadnicima nacionalnih manjina u nepovoljnom položaju, posebice povratnicima i Romima, pomoću ciljanih investicija u infrastrukturu i stvaranjem prilika za zapošljavanje.**

Razvoj i revitalizacija područja većinom naseljenih pripadnicima nacionalnih manjina adresirat će se, između ostaloga, integriranim pilot intervencijama planiranim kombiniranjem ERDF-a i ESF-a u pet gradova, a u Baranji ciljna skupina su i pripadnici romske nacionalne manjine. Intervencije su navedene u *Operativnom programu Konkurentnost i kohezija 2014-2020* i u *Operativnom programu Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020.*

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije donijelo je 18. veljače 2015. godine Odluku o pilot područjima za provedbu Programa integrirane fizičke, gospodarske i socijalne regeneracije malih gradova na ratom pogođenim područjima, a postupak odabira pilot područja proveden je na temelju sljedećih kriterija: indeks višestruke deprivacije, veličina grada iskazana brojem stanovnika (od 10.000 do 35.000 stanovnika) te stanje okupiranosti tijekom agresije na Republiku Hrvatsku, pri čemu je poštivana i obveza da jedno od pilot područja karakterizira značajan udio pripadnika romske manjine. Tako je pilot područje grada Belog Manastira prošireno na općinu Darda zbog značajnog udjela romskog stanovništva.

Očitovanja udruga nacionalnih manjina

Prema očitovanju Unije Albanaca u Republici Hrvatskoj, Republika Hrvatska je po pitanju prava i zaštite nacionalnih manjina jako dobro uređena u pogledu legislative, a posebno je naglašena važnost Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina.

Pripadnici albanske nacionalne manjine smatraju da se uloga vijeća nacionalnih manjina, kao i njihovih koordinacija, treba uzdignuti na veću razinu kako bi ista mogla ostvariti svoju ulogu utvrđenu odredbama Ustavnog zakona.

Albanska nacionalna manjina posebno je zadovoljna s provođenjem Zakona o obrazovanju na jeziku i pismu nacionalnih manjina. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta u svakom pogledu pomaže albanskoj nacionalnoj manjini u organiziranju nastave predviđene „Modelom C“, koji je posebno prihvatljiv za pripadnike ove manjine. Ističe se činjenica da se svake godine povećava broj razreda u gradovima gdje žive i rade Albanci.

Također, pripadnici albanske nacionalne manjine zadovoljni su i s financijskom potporom od strane Vlade Republike Hrvatske, odnosno sredstvima koja se dodjeljuju putem Savjeta za nacionalne manjine. Međutim, smatraju da ima prostora za veće učešće ove manjine u

raspodjeli financijskih sredstava, s time da se model po kojem se raspoređuju financijska sredstava za udruge poboljša.

Vezano za izborni proces, odnosno Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, pripadnici albanske nacionalne manjine smatraju da dosadašnji model zastupljenosti manjina u Hrvatskom Saboru treba mijenjati.

Zaključno, albanska nacionalna manjina ističe da je zadovoljna svojim položajem u društvu i da u Republici Hrvatskoj ima mogućnost za svoju punu nacionalnu afirmaciju.

Zajednica Makedonaca u Republici Hrvatskoj, kao krovna udruga makedonske nacionalne manjine, konstantno prati stanje ostvarivanja prava makedonske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj. Zajednica, sastavljena od makedonskih kulturnih društava u većim gradovima Hrvatske, ima uvid u primjenu odredaba Okvirne konvencije od strane Republike Hrvatske u odnosu na makedonsku nacionalnu manjinu.

Pripadnici makedonske nacionalne manjine pohvalili su kontinuirano financiranje svih, pa tako i makedonske manjine, putem Savjeta za nacionalne manjine, s ciljem očuvanja i njegovanja kulture, tradicije, jezika i pisma nacionalnih manjina.

Međutim, smatraju da je javnost potrebno više informirati i senzibilizirati o Zakonu o suzbijanju diskriminacije, bilo putem pisanih medija ili javnih tribina na kojima bi se pozivali pripadnici nacionalnih manjina.

Što se tiče stjecanja hrvatskog državljanstva, drže da je postupak prijama u državljanstvo prekomplikiran dok to isto, prema njihovu mišljenju, ne vrijedi za etničke Hrvate koji se vraćaju u Republiku Hrvatsku. Ističu i to da je obveza odricanja od državljanstva matične države, kao uvjet za stjecanje hrvatskog državljanstva, sporna te da stvara dodatne troškove za pripadnike nacionalnih manjina.

Također smatraju da je potrebno mijenjati Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor, u pogledu zastupnika pripadnika nacionalnih manjina. Predlažu uvesti „princip rotacije“ na svake dvije godine za zastupnike tzv. „novih i malih“ nacionalnih manjina (Makedonci, Crnogorci, Slovenci, Albanci i Bošnjaci), po proporcionalnom principu. U suprotnom, smatraju da ne postoji mogućnost da, pored predstavnika brojnije manjine, bude izabran predstavnik neke manje brojne (npr. crnogorske ili albanske).

Nadalje, pripadnici makedonske nacionalne manjine slažu se s konstatacijom Savjetodavnog odbora da vijeća nacionalnih manjina nisu ispunila svrhu svog postojanja u većini jedinica lokalne samouprave. Kao razlog za to navode manjkavu zakonsku regulativu te drže da treba precizirati obveze koje jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave imaju u pogledu financiranja rada vijeća, načina određivanja visine sredstava potrebnih za njihov rad, kao i ostala pitanja vezana za suradnju između vijeća i jedinica samouprave.

Zaključno, upozoravaju na problem koji se tiče predstavnika nacionalnih manjina, odnosno nemogućnosti dobivanja statusa predstavnika s posebnim osobnim identifikacijskim brojem.

Bošnjačka nacionalna zajednica za Grad Zagreb i Zagrebačku županiju, načelno se suglasila s predloženim preporukama Savjetodavnog odbora danim u Četvrtom mišljenju o provedbi Okvirne konvencije.